

GROENBLADGROENBLAD

Gezamenlijk periodiek van IVN en KNNV regio Leiden

mei 2024

De KNNV-afdeling Leiden e.o. is opgericht op 27 december 1901 en heeft tot doel om natuurbeleving, -onderzoek en -bescherming in verenigingsverband te bevorderen. Dit gebeurt in hoofdzaak door middel van excursies, lezingen en werkgroepen. Het lidmaatschap van de afdeling houdt automatisch in dat men ook lid is van de landelijke KNNV, wat de mogelijkheid biedt deel te nemen aan kampen en reizen. De contributie voor gewone leden van onze KNNV-afdeling bedraagt momenteel: € 36,- per jaar, voor huisgenootleden: € 10,- en voor jongeren tot 25 jaar: € 22,-. Donateurs wordt € 16,- per jaar gevraagd. Gewone leden die aangeven dat zij de periodieken uitsluitend digitaal willen ontvangen, krijgen € 6,- korting op hun jaarlijkse contributie. (Dit geldt uiteraard niet voor huisgenootleden omdat zij geen aparte periodieken ontvangen.)

Contributies kunnen worden overgemaakt op bankrekeningnummer NL90 TRIO 0254 6191 50 t.n.v. Penningmeester KNNV-afd. Leiden.

Opzeggingen dienen vóór 1 november van het jaar dat voorafgaat aan het jaar waarin het lidmaatschap niet meer gewenst is, te worden gemeld aan Marco Witte: ledenadministratie@leiden.knnv.nl (postadres zie hieronder).

KNNV-bestuur

Voorzitter: Leo Jalink, Jan Vermeerlaan 33, 2343 CT Oegstgeest, T 071-51.56.768, voorzitter@leiden.knnv.nl

Secretaris: Frank Kooper, Annelien Kappeynestraat 15, 2331 RZ Leiden, T 071-57.68.199, secretaris@leiden.knnv.nl

Penningmeester: Eke van Batenburg, Zocherstraat 5, 2321 EE Leiden, T 071-57.67.174, penningmeester@leiden.knnv.nl

Ledenadministratie: Marco Witte, Lebeauhof 38, 2316 LB Leiden, T 071-73.70.369, ledenadministratie@leiden.knnv.nl of mcwitte@xs4all.nl

Algemeen bestuursleden: Stan van der Laan, Leidseweg 394, 2253 JP Voorschoten, T 071-53.22.130, stanvanderlaan@casema.nl

Vertrouwenspersoon:

Jeannette Teunissen, Betje Wolffstraat 9, 2331 DR Leiden, T 071-88.86.585, knnvleiden5@gmail.com

KNNV-werkgroepen

Plantenwerkgroep: Koen van Zoest, Onafhankelijkheidsweg 84, 2332 ZT Leiden, T 071-57.68.943, vanzoest@planet.nl

Mossenwerkgroep: Jeannette Teunissen (adres: zie hierboven)

Vogelwerkgroep: Anke Burgers, Ravelstraat 3, 2324 XX Leiden, burgersaa23@gmail.com

Paddenstoelenwerkgroep Leo Jalink, leo.jalink@naturalis.nl

Natuurbeschermingscommissie vacature

Bladgroen

Versijnt drie maal per jaar (eind januari, eind mei en eind oktober), Redactie vanuit KNNV: Jan Westgeest, Burg. de Kempnaerstraat 33, 2252 VK, Voorschoten, T 071-56.12.894, knnvleidenwebmaster@gmail.com (en vanuit IVN: Peter van den Berg en Hans ter Mors)

Daucallium+

Redactie: Jan Westgeest (adres: zie hierboven)

Website: <https://leiden.knnv.nl>

Hebt u een mooie foto, een verhaaltje of waarneming voor de website van de KNNV-afdeling Leiden en omgeving, stuur het naar de webmaster: knnvleidenwebmaster@gmail.com

Kopij voor Bladgroen via e-mail: knnvleidenwebmaster@gmail.com

Sluitingsdatum Bladgroen 24'3: 1 oktober 2024
Sluitingsdatum Bladgroen 25'1: 24 december 2024
Sluitingsdatum Bladgroen 25'2: 1 mei 2025

Inhoud

01	Voorpagina: Putter (foto: Jan Westgeest)	14	Interview met Sjaak van Rijn
02	Colofon KNNV	15	Wilgen knotten bij de Klaas Hennewerf
03	Inhoud	16	De oevers in je buurt, zijn ze biodivers?
03	Van de voorzitters IVN en KNNV	18	IVN Voorne-Putten-Rozenburg op bezoek in Meijndel
04	Even voorstellen: Leo Jalink	19	Het eerste IVN-café
04	Programma werkgroepen KNNV	19	Graafwerkzaamheden in Vlietland?
10	Gevraagd: mederedactielid voor KNNV Leiden	20	Verslagen excursies Vogelwerkgroep KNNV
11	KNNV-werkgroep Natuurbescherming: oproep bemensing	22	Mutaties ledenadministratie KNNV
11	Bestuur en coördinatoren: verslag KNNV-overleg	23	Colofon IVN
11	Coördinatie Vogelwerkgroep KNNV	24	Koolmees juveniel - voor het eerst uit nest
12	Behoud natuurwaarden Munnikkenpolder		
13	De eersteling		Verantwoording foto's: uit eigen archief, tenzij anders vermeld

Van de voorzitters

Van de voorzitter KNNV

Terwijl ik binnen dit voorwoord schrijf, hagelt en regent het hard, met forse windvlagen erbij. De lente lijkt weer even weg. Toch is er buiten al heel veel te beleven. De fitissen zijn al massaal terug, de koekoek laat zich ook al weer horen. In allerlei plassen en wateren zijn eieren van padden, kikkers en salamanders te vinden en ook kikker- en paddennisjes, er lopen en vliegen al veel soorten insecten, bloemen staan in bloei en ook de voorjaarspaddenstoelen zoals morieljes, vingerhoedjes, voorjaarssa-tijnzwammen en salomonsstromabekertjes laten zich al weer zien.

Onze vereniging zit ook niet stil. Wie naar de website en het excursieprogramma kijkt, ziet dat we een heel actieve club zijn, en dat is in het voorjaar misschien nog wel wat uitgesprokener dan in andere seizoenen. Maar winter- of zomerrust kennen we niet, er is het hele jaar voldoende te doen en te genieten in de natuur.

Wat ook heel leuk is, is de enorm grote hoeveelheid en diversiteit aan natuurkennis die onze vereniging herbergt. Het is daarom een voorrecht dat ik me de komende jaren voorzitter van KNNV-afdeling Leiden mag noemen. En ik ga er vast nog veel van opsteken.

Normaal komt in het voorjaar ook Daucallium+ uit, maar helaas niet dit voorjaar. Vreemd genoeg is er dit keer helemaal geen kopij. Het bestuur en de redactie hopen dat het lukt om in de herfst alsnog een Daucallium+ uit te brengen. We roepen daarom alle KNNV-leden op om te bedenken of zij misschien een leuk artikel voor Daucallium+ kunnen schrijven. Als je meer informatie wilt of even wilt overleggen, neem gerust contact op met de redactie (westgeest.jan@gmail.com) of met onze secretaris (secretaris@leiden.knnv.nl). We hopen van harte dat we binnenkort weer een goed gevulde portefeuille met kopij zullen hebben, want zonder kopij heeft Daucallium+ geen bestaansrecht. Dat zou heel jammer zijn.

Hier laat ik het dit keer bij. Tot ziens tijdens onze excursies.

Leo Jalink

Van de voorzitter IVN

Het jaar 2023 was een druk jaar voor onze florerende afdeling. De aanwas van leden, de nieuwe werkgroepen, de vele activiteiten en het succesvol afronden van de gidsenopleiding onderstrepen dit in hoge mate. En dat proberen we dit nieuwe jaar vast te houden. De nieuwjaarsreceptie met de KNNV op 20 januari en de Algemene Ledenvergadering van 3 mei zijn inmiddels achter de rug. Het jaarverslag, financiële verantwoording, begroting en Jaarplan 2024-25 zijn aan de leden voorgelegd en goedgekeurd. We namen afscheid van onze voortreffelijke penningmeester Wim van der Ham en verwelkomden zijn opvolger Nico Stoffels. Onze

afdeling is intussen volop in beweging, met in 2024 onder andere veel natuurbeheer, natuurexcursies, een aantal interessante cursussen, meer aandacht voor kinder- en wijkactiviteiten en natuurlijk aandacht voor duurzaamheid.

Het samenwerkingsverband tussen de IVN en KNNV blijft voor ons heel belangrijk. Er is nog steeds ruimte om dit verband te versterken, maar ook om andere aan te gaan. Zo willen we de belangstelling voor samenwerking peilen bij het Nationale Park Hollandse Duinen voor traditionele en nieuwe producten, gebaseerd op de sterktes van IVN en optimale inzet van onze beschikbare tijd en middelen. Ee is een unieke samenwerking begonnen van de Leidse universiteit met IVN-Leiden in de verkorte Bachelor Natuurgidsenopleiding voor LUC (Leiden University College) Den Haag studenten. We zijn ook begonnen met een nieuw netwerk voor stadsvergroening in Leiden, *GroeneStad071*. Dit is de groene paraplu voor alles wat te maken heeft met stadsvergroeners, projecten en organisaties. En bovendien een agenda waar we onze eigen vergroenende activiteiten op kwijt kunnen. En verder: het eerste IVN-Café van de Leidse regio heeft zijn deuren geopend. En het was een succes. Gezelligheid staat voorop! Bovendien leren we van elkaar. Hapjes en drankjes, pubquiz en gesprekstafels wisselden elkaar af. Tijdens de pubquiz konden we op een luchtige manier onze kennis testen en voor de winnaars waren er prijzen! Zorg dat je er de volgende keer bij bent en kom de sfeer en de gezelligheid van deze nieuwe IVN-gebeurtenis persoonlijk meemaken.

De komende jaren willen we iedereen kunnen aanspreken. Hierbij zal de werkgroep Public Relations, al aangevuld met een aantal nieuwe leden uit de laatste gidsenopleiding, een belangrijke rol kunnen spelen. Het oppakken van Facebook, Instagram en route-apps als communicatiemiddelen zal helpen om een breder publiek te bereiken voor activiteiten met en zonder directe begeleiding in de natuur. Voor 2024 is het thema dus: oppakken wat in 2023 succesvol bleek en initiëren wat past bij de nieuwe maatschappelijke trends. Daar kunnen wij als IVN'ers een belangrijke rol spelen: de mens bewust laten genieten van wat er is, leren kijken naar wat we samen kunnen doen voor een gezonde toekomst.

Ik voorspel een mooi jaar voor onze afdeling. Er is veel te doen, binnen een actief en sociaal verenigingsleven dat wij kennen en met elkaar koesteren. Wij kunnen trots zijn op onze leden, op de natuuractiviteiten, onze gezelligheid en de transparante communicatie. En dit alles met respect en begrip naar elkaar. Het bestuur kijkt uit naar een sterke samenwerking met de KNNV-Leiden en met hun nieuwe voorzitter, Leo Jalink, en wij wensen hem en zijn bestuur succes en voldoening!

Wietse Roodenburg

Even voorstellen: Leo Jalink

Beste lezers,

Sinds 20 maart ben ik voorzitter van het bestuur van KNNV-afdeling Leiden. Ik zal me daarom even voorstellen. Mijn naam is Leo Jalink en ik ben 67 jaar. Tijdens mijn studie biologie heb ik onderzoek gedaan aan paddenstoelen in Drenthe en aan oorlogen van Rode bosmieren. De liefde voor paddenstoelen is altijd gebleven. In de jaren tachtig van de vorige eeuw ben ik drie keer naar een onbewoond eiland bij Spitsbergen geweest om arctische paddenstoelen te onderzoeken, in totaal een klein half jaar. Ook de liefde voor (sub)arctische gebieden is daarna nooit meer weggegaan.

Omdat er met paddenstoelenonderzoek destijds geen droog brood te verdienen was, ben ik beleidsmedewerker natuur geworden bij provincie Zuid-Holland. Daar heb ik mij vele jaren bezig gehouden met het aansturen van de natuurmonitoring en vooral met het rapporteren over de resultaten en het doen van beleidsaanbevelingen. Daarna heb ik jarenlang leiding gegeven aan grootschalige natuurontwikkelingsprojecten in het kader van Deltanatuur. Dat is buitendijkse natuur in de Biesbosch en langs de grote rivieren en zeearmen zoals Haringvliet-Hollands Diep. De laatste kleine tien jaar van mijn werkzame leven heb ik Natura 2000-beleid gedaan: veel duingebieden, maar bijvoorbeeld ook Kinderdijk. In 2019 ben ik gestopt met werken.

Ik ben al sinds 1984 gastonderzoeker bij het herbarium, dat tegenwoordig onderdeel is van Naturalis. Toen ik nog werkte één à twee dagen per week, en nu nog wat meer. Behalve aan mijn arctische paddenstoelen besteed ik ook veel tijd aan duinpaddenstoelen en aan gasteromyceten (buikzwammen zoals Aardsterren, Stuifzwammen en Stinkzwammen).

Net als de meeste KNNV'ers ben ik heel graag buiten in de natuur, meestal samen met Cora, mijn vrouw. Ik inventariseer paddenstoelen in de duinen tussen Den Haag en Zandvoort, maar geniet

natuurlijk ook van alle andere leven in de natuur zoals vogels, insecten, planten, (korst)mossen en zoogdieren. Je raakt niet uitgekeken. Samen met Eke van Batenburg leid ik de Paddenstoelenwerkgroep van de KNNV-afdeling Leiden.

Ik verheug me op de samenwerking met de andere bestuursleden, met alle KNNV-leden en ook met IVN(-leden). Jullie komen me ongetwijfeld ook tegen bij excursies van de verschillende werkgroepen.

Tot dan, Leo

Programma werkgroepen KNNV

Vooraf

Op de website van de KNNV-afdeling Leiden en omgeving: <https://leiden.knnv.nl/> worden de activiteiten van de werkgroepen steeds tot op de dag van plaatsvinden kenbaar gemaakt.

Algemene activiteiten: Tweeluik *Libellen in Meijendel*

Paardenbijters (*Aeshna mixta*)

Insecten en fotografie

Een lang gekoesterde wens binnen onze afdeling om iets te ondernemen op gebied van insecten en fotografie gaat deze zomer in vervulling.

Dinsdag 18 juni, 19:30 uur: Lezing Libellen in Meijendel

IJclubgebouw Oegstgeesterweg

Libellenliefhebber Joop Vlieg neemt jullie mee in de wondere wereld van de libellen, hun bijzondere kenmerken en levenscyclus. In het bijzonder gaat Joop in op de soorten die hij al jaren waarneemt in de Libellenvallei van Meijendel. Van watersnuffel tot viervlek, via heidelibel en paardenbijter. Aan welke kenmerken herken je de verschillende soorten, waar moet je op letten? Reinier de Man en Erik Fleur zijn al enkele jaren actief in het vastleggen van libellen op foto, omdat libellen best fotogeniek zijn, maar ook om de figuranten op hun foto's achteraf te kunnen determineren. Na een korte pauze neemt Reinier jullie mee in een presentatie met zijn tips om libellen en andere insecten goed op de foto te krijgen. Niet alleen voor een bewijsplaatje, maar ook een technisch goede en artistiek aantrekkelijke foto. Hoe

fotografeer ik vliegende libellen? Hoe werkt dat nu precies met scherptediepte, bewegingsonscherpte, belichting en kleuren? Hoe kies je een goede achtergrond voor een mooie foto?". Een korte introductie van de ervaren fotograaf.

Inloop vanaf 19:15 uur, voor koffie/thee en wat lekkers erbij wordt gezorgd. **Aanmelden** voor deze avond graag uiterlijk op vrijdagavond 14 juni bij Stan van der Laan via stanvanderlaan@casema.nl. Je kunt je dan ook meteen aanmelden voor de bijbehorende excursie.

Blauwe glazenmaker, *Aeshna cyanea* (foto: Reinier de Man)

Zaterdag 6 juli, 9:45 (of 10:30) uur: Libellen-excursie naar de Libellenvallei in Meijndel

Met de opgedane kennis over de libellen, in het bijzonder die in Meijndel, plus de tips van Reinier hoe die vliegensvlugge acrobaten op de foto te krijgen, gaan we vandaag het veld in. Bij het bezoekerscentrum eerst even de keizersmantels bewonderen. We nemen dan de wandelroute naar de Libellenvallei, een wandeling van ongeveer 2 km. Onderweg komen we vast en zeker al de eerste libellen tegen en zeker ook wel een aantal vlindersoorten. Aangekomen in de Libellenvallei gaan we een kleine twee uur aan de slag met deze plek uitpluizen op libellen en het op de gevoelige plaat vastleggen daarvan. In het verslag van deze excursie nemen we natuurlijk het resultaat van de waarnemingen op, samen met een flink aantal van de foto's. Inloop bij *Boerderij Meijndel* vanaf 9:45 uur met koffie, we vertrekken dan om 10:30 uur vanaf het bezoekerscentrum *De Tapuit*. **Aanmelden** graag uiterlijk op donderdagavond 4 juli bij Stan van der Laan, stanvanderlaan@casema.nl.

Als het op 6 juli onverhoopt regent of hard waait, verzetten we de excursie naar zaterdag 13 juli in de hoop dat het dan beter weer zal worden.

Stan van der Laan

Plantenwerkgroep

Algemeen

Eind maart begon de Hybride Basis cursus Flora. Als aanvulling op de veertien digitale lessen van FLORON zorgt onze Plantenwerkgroep (PWG) voor de inmiddels al zeer gewaardeerde praktijkoefening: vier studieavonden en vier excursies. Er is veel belangstelling en met achttien cursisten en vier begeleiders vormen we een flinke groep. Vooral op de studieavonden is er in het IJsaangebouwtje eigenlijk nauwelijks ruimte meer voor andere belangstellenden. Maar bij excursies kunnen die zich wel aansluiten, met uitzondering van de duinexcursie van 29 juni. De cursusactiviteiten staan in onderstaand programma aangegeven met een ©.

Maar gelukkig blijft er daarnaast ook voldoende gelegenheid om met elkaar naar planten te zoeken en te kijken: zo zijn ook weer de inmiddels traditionele zomeravondwandelingen gepland en bezoeken we enkele Leidse buurten.

Deze activiteiten staan open voor alle KNNV-leden, maar ook anderen kunnen ter kennismaking deelnemen. Doe gerust een keer mee of nodig een bekende uit om eens te komen kijken. Hoewel niet noodzakelijk is het verstandig om je tevoren aan te melden bij de coördinator van de PWG Koen van Zoest, e-mail: vanzoest@planet.nl. Dan ben je ervan verzekerd om eventueel laatste nieuws over wijzigingen op tijd te horen te krijgen. Alleen voor het monitoren in de Ganzenhoek is aanmelding verplicht.

De studieavonden worden gehouden in het IJclubgebouw, Oegstgeesterweg 43, 2341 NZ Oegstgeest. Tegenover het gebouw aan de overzijde van de Oegstgeesterweg liggen sportterreinen met voldoende parkeergelegenheid. Maak daar gebruik van als je goed ter been bent. Aanmelding vooraf is niet nodig. Buiten de activiteiten van onze werkgroep zijn er vele andere mogelijkheden om met plantenliefhebbers op pad te gaan. Kijk eens rond op de sites van de andere KNNV-afdelingen en vooral ook op die van FLORON. Daarnaast kun je ook op eigen houtje planten zoeken, bekijken en eventueel melden. Bezoek bijvoorbeeld eens een oever in je omgeving volgens het citizen science onderzoek *Oeverplanten*: <https://sites.google.com/view/oeverplanten/> een prachtige kans om te inventariseren op beperkte schaal qua tijd, ruimte en aantal soorten (zie ook blz. 16). Wil je meer? Overweeg dan om een kilometerhok te gaan strepen

volgens *Het Nieuwe Strepen* van FLORON: <https://mailchi.mp/floron/digitale-nieuwsbrief-maart2023-16529209?e=39d3fe5192>. En vergeet niet om soorten die je in je dagelijkse doen en laten tegenkomt te melden, zodat ook jouw vondst wordt vastgelegd in de Nationale Databank Flora en Fauna. Wil je oefenen hoe dat gaat: loopt dan eens mee bij een zomeravondwandeling in de stad of bij het inventariseren van Kweeklust. Een mooie floristische zomer gewenst.

Geplande activiteiten

Dinsdag 21 mei, 19-21 uur: inventarisatie wijkpark Kweeklust in de Mors, Leiden

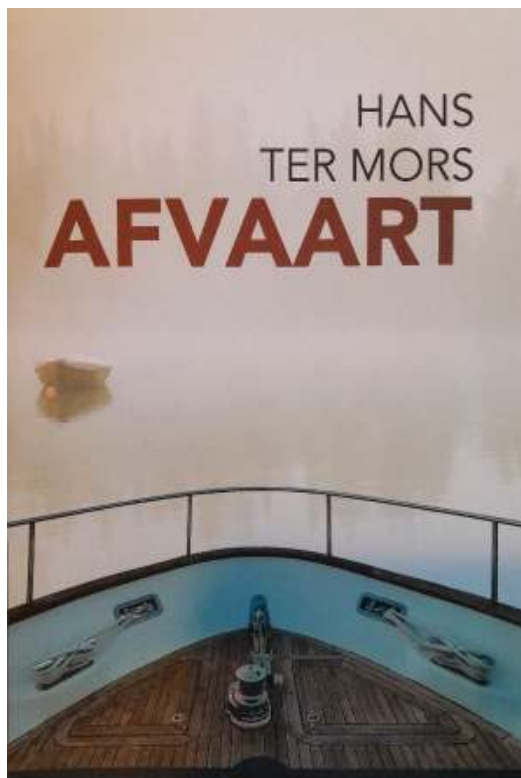
In 2020 raakte de PWG betrokken bij de inzaai van enkele natuurvriendelijke oevers in Kweeklust, een wijkpark in de Lage Mors. Sindsdien hebben wijkbewoners het maatwerkbeheer van deze oevers vormgegeven. Samen met hen inventariseren wij in 2024 het hele park op wilde en verwilderde planten. Via ObsMapp, iObs of ObsIdentify geven we de vondsten door aan waarneming.nl; zo oefenen we én de naamgeving én het vastleggen van de waarnemingen.

Verzamelen bij de brug naar het park bij de Constantijn Huygenslaan.

Kweeklust (foto: Koen van Zoest)

(advertentie)

Er zijn nog enkele watersportminnende natuurliefhebbers die zich niet hebben laten meeslepen met het indringende verhaal *Afvaart*, over de jacht op een oude motorboot.

Varen op de Ringvaart, het Joppe, de Zijl! Westeinder en Braassem!

**Romantiek! Familiedrama! Rietzanger op de oever!
Een onheilspellend geheim en een moord in de polder van
boerderij De Eenzaamheid!
Hevige hartstochten en Bevrijdende Humor – ook dat nog.**

**Niet wanhopen als u dat alles gemist hebt – de novelle
Afvaart is nog te bestellen in elke boekwinkel.**

*Hans ter Mors, Afvaart. ISBN 9789083268545
(Uitg. Gopher, 2023)*

Zaterdag 25 mei, 10-14 uur: monitoren Ganzenhoek 2.

In 2024 heeft onze PWG als monitorroute die in het km-hok Ganzenhoek (km-hok 84-463). Het wordt de zesde keer dat we deze route lopen; de eerste keer was in 2003.

De route is kort (minder dan 500 meter), maar vergt elke keer toch heel wat tijd. Vooral het eerste deel door een boomrijk laag deel leidt ondanks goede hulpmiddelen keer op keer tot twijfel over het juiste paadje. Het recent zeer fors schonen van dit stuk van Amerikaanse vogelkers maakt het er niet makkelijker op. Het laatste deel van de route loopt door open duin, deels met verstuingen die ook steeds heroriëntatie vergen.

Na het voorlopen in februari en de eerste monitorronde in april is de route inmiddels weer aardig vertrouwd geraakt. In 2019 monitorden we hier voor het laatst: we vonden toen twaalf aandachtsoorten. Welk effect heeft het rigoureuze beheer? Gaan we de soorten terugvinden?

Verzamelen op de parkeerplaats tegenover hotel Duinoord te Wassenaar. Opgave verplicht.

Dinsdag 4 juni, 19-21: zomeravondwandeling stadsplanten, de Coebel

De eerste zomeravondwandeling: welke (stads)planten komen we tegen?

Verzamelen: Noachstraat tegenover 37.

Zondag 9 juni, 9-12 uur: excursie Valkenburgse Meer ©.

Juni 2024, de maand van de biodiversiteit Katwijk. Onderzoeken, ontdekken en kennismaken met de grote biodiversiteit in en om Katwijk. Dat is wat het Natuurcentrum Katwijk en Staatsbosbeheer met de 'maand van de biodiversiteit 2024' voor ogen hebben. Vanuit de KNNV Leiden leveren we aan deze BioBlitz een bijdrage door bij het Valkenburgse Meer naar planten te zoeken en in de speciale app in te voeren. Afhankelijk van de aanwezige kennis worden ook andere organismen ingevoerd. Ook niet-werkgroepsleden zijn om die reden van harte welkom. We zullen in groepjes opsplitsen. Voor de deelnemers aan de Basis cursus Flora zal de aandacht speciaal gericht zijn op grassen en

schijngrassen.

Verzamelen op de parkeerplaats bij de ingang aan de J. Pellengweg te Valkenburg, nabij de Leidse Stevenshof.

bij Valkenburgse Meer (foto: Koen van Zoest)

Donderdag 13 juni, 19:30-22 uur: studieavond ©.

Deze avond is opgezet voor de deelnemers aan de Basis cursus Flora en bedoeld om ervaringen te delen, vragen te stellen, te verdiepen en te verbreden. Ook gaan we enkele soorten determineren. Speciale aandacht voor (zelf) meegebracht materiaal uit de Anjerfamilie, de Schermbloemenfamilie en de Vlinderbloemenfamilie. Neem je flora en loep mee.

Dinsdag 18 juni, 19-21 uur: inventarisatie wijkpark Kweeklust in de Mors, Leiden

Zie 21 mei. Verzamelen bij de brug naar het park bij de Constantijn Huygenslaan.

Zondag 23 juni, 9-13 uur: monitoren Ganzenhoek 3.

Zie 25 mei. Verzamelen op de parkeerplaats tegenover hotel Duinoord te Wassenaar.

Zaterdag 29 juni, 10-15 uur: duinexcursie Wining 3 ©.

Een excursie door de natte duinvalleien die veel rode-lijstsoorten herbergen. Dunea heeft speciaal toestemming gegeven voor deze excursie, wel met een beperkt aantal deelnemers. De cursisten leren vijftien van die zeldzame soorten kennen, waaronder de Groenknolorchis, een Europese habitatoort. Voor andere belangstellenden is er gezien het aantal cursisten helaas geen mogelijkheid aan te sluiten. Maar voor een duinervaring kunnen die zich opgeven voor het monitoren (25 mei, 23 juni, 31 juli). Verzamelen op de hoek van de Vleysmanlaan en de Wassenaar-seslag te Wassenaar. Parkeren in de Van der Doeslaan.

Dinsdag 2 juli, 19-21: zomeravondwandeling stadsplanten, Componistenbuurt

De tweede zomeravondwandeling: welke (stads)planten komen we tegen?

Verzamelen: hoek Brahmslaan-Mendelssohnkade.

Donderdag 4 juli, 19:30-22 uur: studievond ©.

Deze avond is opgezet voor de deelnemers aan de Basis cursus Flora en bedoeld om ervaringen te delen, vragen te stellen, te verdiepen en te verbreden. Ook gaan we enkele soorten determineren. Speciale aandacht voor (zelf) meegebracht materiaal uit de Lipbloemenfamilie en de Composietenfamilie. Neem je flora en loep me.

Dinsdag 16 juli, 19-21 uur: inventarisatie wijkpark Kweeklust in de Mors, Leiden

Zie 21 mei. Verzamelen bij de brug naar het park bij de Constan-tijn Huygenslaan.

Woensdag 17 juli, 11-14 uur: excursie waterplanten Boterhuispolder ©.

De Boterhuispolder, aan de noordkant van Leiderdorp, is een veenweidegebied dat overwegend agrarisch wordt gebruikt. In een deel is grond afgegraven zodat nieuwe, 'natte' natuur kan ontstaan. We kijken vandaag vooral naar de planten in het water en op de oevers. In les 9 kwamen al enkele soorten aan bod, maar we gaan er vast meer zien die bij het laagveengebied horen. Ron Mes is een kenner en goed thuis in de polder: hij is onze gids. Verzamelen bij de voormalige Meelfabriek, Zijldijk 28, 2352 AB Leiderdorp.

Woensdag 24 juli, 13-15 uur: inventariseren Ecotuin Leiden.

In een verborgen hoekje van Leiden aan de Nachtegaallaan ligt de Ecotuin van DZB (de Zijlbedrijven) Leiden. Hier worden met werkzoekenden en vrijwilligers op ecologische wijze groenten en fruit gekweekt. In de afgelopen jaren is opgevallen dat er ondanks het wieden veel wilde (al dan niet gewenste) planten te vinden zijn, tussen de gewassen maar ook elders. We hebben toestemming om hier rond te kijken en de soortenrijkdom in kaart te brengen. Een mooie kans om je kennis van de spontane moes-tuinsoorten te vergroten.

Verzamelen bij de ingang van het terrein, Nachtegaallaan 41-43, 2333 XH Leiden.

Woensdag 31 juli, 10-14 uur: monitoren Ganzenhoek 4.

Zie 25 mei. Verzamelen op de parkeerplaats tegenover hotel Duinoord te Wassenaar.

Zondag 4 augustus, 19-21: zomeravondwandeling stadsplanten, Professorenwijk

De derde zomeravondwandeling: welke (stads)planten komen we tegen? Wat groeit er op de tuinmuurtjes?

Verzamelen: op het pleintje voor de Petruskerk, Lammenschans-weg.

Dinsdag 20 augustus, 19-21 uur: inventarisatie wijkpark Kweeklust in de Mors, Leiden.

Zie 21 mei. Verzamelen bij de brug naar het park bij de Constan-tijn Huygenslaan.

Stadsplant: Postelein (foto Koen van Zoest)

Waterscheerling (foto: Koen van Zoest)

Zaterdag 25 augustus, 13:30-15 uur: kwartaal-bomen-wandeling Huigpark.

In februari hebben we de bomen in het Huigpark bekeken op winterkenmerken. Knoppen, twijgen, schors en restanten op de grond hielpen ons op het goede pad met Hans als gids, zodat we aan de meeste bomen een naam konden geven. Vandaag her-halen we deze wandeling en bekijken nu vooral de bladeren en bloemen/vruchten.

Verzamelen bij de essen aan de parkzijde van de Huigbrug: dat is de brug naar de Maresingel/Mauritsstraat.

Vrijdag 30 augustus, 18:30-20:30: zomeravondwandeling stadsplanten, Groenord

De vierde zomeravondwandeling: welke (stads)planten komen we tegen?

Verzamelen: hoek Maresingel-Pasteurstraat.

Woensdag 4 september, 13-15 uur: inventariseren Ecotuin Leiden

Zie 24 juli. Verzamelen bij de ingang van het terrein, Nachte-gaallaan 41-43, 2333 XH Leiden.

Donderdag 12 september, 19-21: zomeravondwandeling stadsplanten, Centrum

De vijfde zomeravondwandeling: welke (stads)planten komen we tegen?

Verzamelen: hoek Garenmarkt-Raamsteeg.

Donderdag 19 september, 18-20 uur: studieavond determineren

Ditmaal –na alle studieavonden voor de cursisten– een determinatieavond voor de leden van de PWG. Neem zelf plantenmateriaal mee waaraan je graag een naam wilt geven. Er zijn nog genoeg (bloeiende) planten te vinden. Denk aan je flora, loep en eventueel binoc.

Zaterdag 12 oktober, 13-15 uur: kwartaal-bomenwandeling Ter Wadding

Ditmaal een herfstwandeling in dit Voorschotens park, een voormalige buitenplaats. Er is al bladverkleuring en zelfs bladval, maar we kijken vooral naar vruchten en zaden van de bomen en struiken.

Verzamelen: bij de noordelijke entree aan het Groene Draeckpad (fietspad langs het spoor); daar is ook een fietsenstalling. Parkeren kan aan De Zeven Provinciën, ter hoogte van nr. 29 (vandaar is het vijf minuten lopen).

Vogelwerkgroep

Algemeen

De activiteiten van de Vogelwerkgroep staan open voor alle KNNV-leden, dus niet alleen voor leden van de werkgroep. Ter kennismaking kunnen ook niet-leden van de werkgroep zich aanmelden, maar bij limitering van het aantal deelnemers (bij excursies maximaal zestien, tenzij anders vermeld) krijgen werkgroepsleden voorrang bij de plaatsing.

Aanmelden voor de excursies uiterlijk vóór de donderdag (20 uur) voorafgaande aan de excursie per mail bij degene die in de e-mailberichtgeving genoemd staat. Ieder wordt verzocht om de avond vóór de excursie zijn e-mail te raadplegen. Eventuele belangrijke mededelingen worden op dat moment nog doorgegeven.

Plaats van samenkomst is meestal de parkeerplaats van Zwembad De Vliet/Bastion Hotel, Voorschoterweg 6/8, 2324 NE Leiden, en soms het parkeerterrein aan de Stevenshofzijde bij station De Vink. Afhankelijk van de tijd van het jaar, het type en de bestemming van de excursie vertrekken wij om 7 uur, 8 uur of om 9 uur.

Enkele keren per jaar is er een bijeenkomst voor de leden. Deze bijeenkomst kan een studieavond over een interessant onderwerp zijn, verzorgd door een van de leden zelf of door iemand die uitgenodigd is. De bijeenkomst kan ook een ander doel hebben, namelijk om het programma voor het nieuwe jaar te bepalen. Ideeën voor het programma zijn uiteraard altijd van harte welkom.

Wij hopen gezamenlijk te kunnen genieten van de prachtige gebieden die ons land rijk is en ons daar te laten verrassen door de vogels. In de groep is een ruime belangstelling aanwezig voor alle aspecten van de natuur, zodat wij ons niet alleen richten op het vogelen, maar op alles wat leeft en groeit. Daarom streven wij ernaar met elkaar de blik breed te houden, maar uiteraard met het accent op de vogels. Wij verwelkomen dan ook eenieder die deze instelling kan delen.

Let op!

De maatregelen in verband met covid zijn in Nederland helemaal losgelaten. Wij hebben het programma dus weer als vanouds opgepakt. Toch willen wij nog voorzichtig blijven.

Vermoedelijk is iedereen geboosterd en de Covid-omicron-variant is niet zo gevaarlijk. Toch vallen velen van ons in de groep

met verhoogd of hoog risico.

Daarom gaan wij voorlopig nog van het volgende uit: Ga niet mee als je twijfelt over je gezondheid!

Programma

Zondag 16 juni: Horsterwold (vertrek 7.00 uur, Zwembad De Vliet)

Het Horsterwold, bij Zeewolde in Flevoland is het grootste aaneengesloten loofbos van West-Europa. Het bos is initieel aangeplant, maar nu, na vele decennia, is een rijk en dicht populierenbos ontstaan waar de natuur zijn eigen gang heeft kunnen gaan (met een beetje hulp van de mens natuurlijk, want het is en blijft cultuurland). Het Horsterwold is bijzonder en uniek, want hier zijn meerdere broedparen van twee, voor Nederland, schaarse vogels: wielewaal en zomertortel. Het wordt onze missie om, o.l.v. Ad, deze vogelsoorten te vinden, in ieder geval te gaan horen en hopelijk ook te gaan zien. De excursie zal tot halverwege de middag duren en na afloop is er gelegenheid om wat te drinken. De telescoop hoeft niet mee, want het is alleen maar bosvogelen.

Uiterlijk **aanmelden** donderdag 13 juni 20.00 uur bij Ad den Toom (ad.den.toom@live.nl of 06 51190983)

Wielewaal

Zaterdag 29 juni: nachtzwaluwen in Bergen, Nood-Holland (vertrek 20.00 uur, Zwembad De Vliet)

Tijdens deze avondexcursie gaan we, o.l.v. Ad, op zoek naar de nachtzwaluw. In het duinengebied van Bergen zijn meerdere broedparen van deze enigmatische vogel. Tijdens de avondschemering worden ze actief en beginnen te snorren. O, dat heerlijke geluid dat door de lucht en door de bomen klinkt. Tegen de donkere avondlucht kunnen we ze zien vliegen, als een donkere schaduw. We moeten wachten tot ongeveer half elf om deze bijzondere gebeurtenis te kunnen ervaren, dus we zullen laat (rond 24.00 uur) terug zijn in Leiden.

Uiterlijk **aanmelden** donderdag 27 juni 20.00 uur bij Ad den Toom (ad.den.toom@live.nl of 06 51190983)

Zondag 28 juli: Zandmotor en West- en Puinduinen (17.00 uur Restaurant de Haagse Beek, Machiel Vrijenhoeklaan 175, Den Haag)

We lopen door de Puinduinen, het Hemels gewelf en over de zandmotor o.l.v. Marianne Stahlie. Her en der met wat klimmen, door duinen, langs binnen watertjes over het strand en lopen langs zee. In de duinen zal alles volop in bloei staan en langs de kust zullen we genieten van de ondergaande zon met al haar kleuren. Mogelijke vogelwaarnemingen zijn: de ransuil, torenvalk, roodborsttapuiten, huismusjes, zwarte, grote en dwergstern, visdieffjes, bonte en drieteenstrandloperjes en meer. En

er zal ook oog zijn voor fossielen en zeeleven dat is aangespoeld. Een mooie zomerse avond in een prachtige omgeving. Vervoer op eigen gelegenheid. In overleg via Marianne kan men met elkaar meerijden.

Uiterlijk **aanmelden** do.25 juli 20.00 uur, bij Marianne Stahlie (me.stahlie@telfort.nl of 06 12048545).

Zaterdag 21 sept: Texel (vertrek 06.30, Zwembad De Vliet)

o.l.v. Stan van der Laan naar het vogelrijke Texel. Medio september is de najaarstrek al flink op gang en verwachten we diverse steltlopers en wie weet welke bijzondere zang- en roofvogels op de trek naar het zuiden.

We gaan langs de Waddenzeedijk de verschillende gebieden af zoals het nieuwe, schitterend gelegen, uitkijkplatform van de Prins Hendrik zanddijk, en de bekende gebieden als Dijkmanshuizen en Wagejot, richting het Renvogelveld. Na korte break bij de Robbenjager brengen we een bezoek aan de op vogelgebied beruchte en beroemde Tuintjes en de Slufter. Als er nog tijd is sluiten we af bij de Mokbaai.

Aanmelden vanaf 29 aug. maar uiterlijk op donderdag 12 sept. 20.00 uur, bij Stan van der Laan (stadvanderlaan@casema.nl of 06 10720130).

Zondag 20 okt: Haven Scheveningen en Westduinpark o.a. Vulkaan en Haagse Piek (7.30 uur vertrek Zwembad De Vliet)

Om 8 uur starten we de excursie vanaf parkeerplaats eind Houtrustweg. Tijdens het gouden uurtje lopen we o.l.v. Marianne Stahlie en Ron Ousen langs de buitenhaven naar het Zuidelijk havenhoofd. Hier zullen we diverse strandlopertjes, meeuwensoorten en mogelijk ook de rotgans, middelste zaagbek, roodkeelduiker, eider, zwarte zee-eend en zeehonden kunnen spotten. In overleg kunnen we daarna bij de haven bij Simonis bijvoorbeeld een warm visje halen. Daarna gaan we een rondje lopen door de Westduinen langs de Vulkaan en de Haagse Piek

waar we weer andere vogels kunnen spotten. We lopen naast wat verharde paden ook enkele stukjes over zandpaadjes.

Uiterlijk **aanmelden** do. 17 okt. 20.00 uur, bij Marianne Stahlie (me.stahlie@telfort.nl of 06 12048545).

Alvast voor de agenda

Zaterdag 9 nov: Waterland & Gouwee (vertrek 8.00 uur, Zwembad De Vliet)

Woensdag 20 nov: "Vogeltrek in Vogelvlucht", presentatie door Jan Westgeest (start 7.45 uur, MEC Leiderdorp)

Zondag 8 dec: Kwade Hoek (vertrek 8 uur, Zwembad De Vliet)

Anke Burgers

Middelste zaagbek (paar)

(advertentie)

VAN DER WIEL

Nieuwe Rijn 62 - Leiden
Tel. 071 512 41 08

*"De beste verrekijker?
Daar hebben we aardig kijk op!
Kom eens langs zodat we samen
kunnen kijken en vergelijken."*

Voor meer informatie, kijk op www.vanderwieloptiek.nl

Mossenwerkgroep

De mossenwerkgroep gaat na het zomerreces weer van start in september 2024. We kijken sinds enige tijd ook naar lichenen (= recente benaming voor 'korstmossen'). Nieuwe leden zijn welkom! Je kunt ook een keer gewoon komen kijken of dit iets voor je is.

Programma (onder voorbehoud):

studieavonden in Noordwijk, 20:00 – 22:00 u:

- 10 september 2024
- 12 november 2024
- 14 januari 2025
- 11 maart 2025

* nadere info ontvang je na aanmelding excursies, 11:00 – 14:00 u:

- 9 oktober 2024
- 11 december 2024
- 12 februari 2025
- 9 april 2025

* nadere info ontvang je na aanmelding

Leden van de mossenwerkgroep krijgen bericht per e-mail.

* Sta je (nog) niet op die lijst, dan kun je je aanmelden:

- per e-mail bij KNNVLeiden5@gmail.com
- je kunt dit doen in de 7 dagen voorafgaand aan een activiteit (studieavond of excursie) waar je aan wilt deelnemen, tot uiterlijk 12:00 u op de dag voorafgaand aan die activiteit.
- na aanmelding ontvang je info over plaats, start e.d.

Jeannette Teunissen

Paddenstoelenwerkgroep

Peperbus (foto: Eke van Batenburg)

De Paddenstoelenwerkgroep organiseert excursies en inventariseert natuurgebieden en parken in Leiden en omgeving. De excursies worden - zodra ze gepland zijn - aangekondigd via de website <https://leiden.knnv.nl/> en via de aankondigingsmailtjes. Houd als belangstellende dus ook de website in de gaten.

Leo Jalink (e-mail: leo.jalink@naturalis.nl)

Gevraagd: mederedactielid voor KNNV Leiden Geef Bladgroen en Daucallium+ vorm

De redactie van Bladgroen (IVN/KNNV) en Daucallium+ (KNNV) wordt al jaren verzorgd door drie personen: twee IVN-leden en een vertegenwoordiger vanuit de KNNV, die tevens IVN'er is. Met plezier verzamelen en verzorgen zij niet alleen de artikelen voor de bladen, maar werken deze ook uit tot de opmaak die jaarlijks bij alle leden op de deurmat valt. Met een zekere regelmaat ontvangen zij waarderende berichtjes vanuit de ledenbestanden van onze samenwerkende organisaties.

Voor de continuïteit van de bladen is binnen de redactie vanuit de KNNV (ook in verband met Daucallium+) een samenwerkingspartner zeer welkom, bij voorkeur iemand die ook in staat en bereid is bij te dragen aan de vormgeving van de bladen.

Daarbij zijn affiniteit met of vaardigheden in digitale fotobewerking en het leren omgaan met de vrij specifieke programmatuur van de drukkerij van belang, naast de voor een redactielid noodzakelijke taalvaardigheden en verantwoordelijkheidsgevoel bij de beoordeling van aangeleverde kopij.

Ook gegadigden die zich in de benodigde kwaliteiten willen gaan bekwamen, zijn van harte welkom. Zij worden hierbij opgeroepen zich aan te melden.

Voor aanmelding en/of nadere inlichtingen: Jan Westgeest, redactielid en webmaster namens de KNNV-afdeling Leiden e.o.

westgeest.jan@gmail.com

Werkgroep KNNV-Leiden: Natuurbescherming oproep bemensing

Een van de doelen van onze vereniging KNNV, afdeling Leiden e.o. komt volgens onze statuten neer op "het bijdragen aan natuur- en landschapsbescherming in de ruimste zin van het woord, in de openbare ruimte, natuurgebieden en leefomgeving van mens en dier, in alle biotopen", in Nederland, en in het bijzonder in het 'beheergebied' van de afdeling Leiden en omstreken.

Wij kennen al twee actieve, meer praktisch georiënteerde en vergelijkbare eenheden zoals de Paddenpatrouille en de Vissenmonitoring, maar ook voelen we toch wel de behoefte aan een eenheid/werkgroep die zich richt op natuurbescherming in meer algemene en bredere zin, kortom op "alles wat binnen onze afdeling met natuurbescherming te maken heeft".

Zo neemt immers - al helemaal in onze dynamische Randstad - de druk op onze natuurlijke leefomgeving alleen maar verder toe, terwijl daarnaast per 1 januari 2024 de nieuwe Omgevingswet van kracht is geworden. Die wet biedt meer dan voorheen ook onze KNNV de kans om zich - vanuit onze inhoudelijke invalshoek - te bemoeien met / deel te nemen aan / mee te praten over het voor ons van belang zijnde natuur- en landschapsbeleid. Dus, mede uit naam van de ons omringende flora en fauna en hun biotopen: zorg dat je erbij komt!

Voor aanmelding nadere inlichtingen: Frank Kooper, secretaris KNNV Leiden e.o.

frankkooper@xs4all.nl

Bestuur en coördinatoren verslag KNNV-overleg

Het jaarlijkse overleg van de coördinatoren van de diverse werkgroepen en de bestuursleden van KNNV Leiden e.o. vond ditmaal plaats in Polderpark Cronesteyn. Het was net zoals vorig jaar - toen in landgoed Oud-Poelgeest - het voornemen om na het eerste agendapunt al vergaderend een wandeling door het park te maken en tegelijk te genieten - al determinerend - van het ontluikende groen. Daarvan kwam echter niets terecht. De grote zitbanken-met-tafel in combinatie met een heerlijk voorjaarszonnetje en de horeca binnen handbereik bleken te aantrekkelijk (en functioneel) om er weer uit op te staan. Maar er is wel degelijk vergaderd.

Zo zijn in aanwezigheid van hun 'assessor extern' van de Leidse Biologen Club Ikaroa de mogelijkheden van een onderlinge samenwerking besproken. De LBC-leden zijn sowieso - als 'aspirant' - een paar keer welkom bij onze excursies (mits niet allen tege-

lijk!). Onze algemene Natuurexcursie op 18 mei in de Week van de Biodiversiteit zou een prima gelegenheid kunnen zijn. Daarnaast zal onze KNNV tijdens een LBC-bijeenkomst een toelichting geven over ons werkveld.

Ook is gesproken over de vraag of en hoe bij derden eventueel verleende diensten in rekening worden gebracht. We laten het maar aan de betrokken KNNV-'dienstverlener' over wat hij of zij met een ontvangen vergoeding doet.

Ander agendapunt betrof de voorbereiding van komende activiteiten. Denk bijvoorbeeld aan de Week van de Biodiversiteit (18-26 mei). Daarbij werden de in die week voorgenomen Veldworkshop Oeverplanten, algemene Natuurexcursie, Bomenwandeling en Vlinderroute aangekondigd. Kortom, wederom een geslaagde combinatie van 'het nuttige en het aangename'.

Frank Kooper

Coördinatie Vogelwerkgroep KNNV overdracht

Beste vogelvrienden,

Na tien jaar ga ik stoppen in mijn rol als coördinator van de Vogelwerkgroep. Waarom? Ik heb de afgelopen jaren veel aan vogelen gedaan, voor de Vogelwerkgroep en ook privé. Veel gereisd, veel nieuwe soorten gezien. Te veel misschien. Ik heb gemerkt dat ik verzadigd ben geraakt en soms mis ik gewoon de zin om te gaan vogelen. Daarnaast wil ik niet meer automatisch elke excursie mee 'moeten' gaan en de aanmeldingen doen. Ik wil weer vrij zijn om mijn eigen keuzes te maken. Ik zal nog wel af en toe een excursie leiden, meedenken over onze activiteiten en af en toe wat schrijven, maar niet meer in de vaste rol als coördinator.

Gelukkig gaat Anke wel gewoon door. Voor de overname van

mijn taken bij de 'hoofdexcursies' zoekt zij enthousiaste leden. Zoals jullie in ons programma voor 2024 kunnen zien, zijn er al diverse leden die mijn taken bij die excursies overgenomen hebben. In het programma voor 2025 zijn er nog een paar plaatsen die 'opgevuld' moeten worden. Anke hoort graag wie dat op zich wil nemen. Je kunt de dagleiding nemen, je kunt aanmeldadres zijn, je kan beide doen.

Voor de excursies die in 2025 nog 'open' staan, kan je zelf een route bedenken (goed te doen voor de excursies dichtbij) of Anke vragen; voor de excursie verder weg (Dordtse Biesbosch) heeft Anke sowieso alle routegegevens. Hopelijk ontstaat er een pool van actieve vogelaars die regelmatig bijdragen aan ons activiteitenprogramma.

Groeten, Ad den Toom

Behoud natuurwaarden Munnikkenpolder

Op woensdag 10 april 2024 is aan wethouder Gebke van Gaal van de gemeente Leiderdorp het rapport Het belang van de Munnikpolder voor de biodiversiteit aangeboden. Dit rapport is geschreven door Ron Mes (red.), Ton Renniers, Jolanda Ginjaar en Maddy van Holland. Zij vertegenwoordigen KNNV-afdeling Leiden e.o., IVN Leidse regio, Vogelwerkgroep Koudekerk-Hazerswoude en Stichting Comité Doesbrug (SCD). De aanbidding vond plaats in de polder zelf, op het uitkijkpunt langs de Does.

Sinds de oplevering in 2016 blijkt de Munnikpolder van groot belang te zijn geworden voor vele soorten watervogels. Vooral in de winter en het voorjaar slapen er 's nachts veel steltlopers (wulp*, grutto* en Kievit), ganzen en eenden. De polder behoort nu voor de wulp tot de belangrijke binnenlandse slaappleatsen van Nederland.

Ook voor broedvogels (visdieven*, kluut en kleine plevier) is het gebied belangrijk. De slaappleats van de wulpen, grutto's en Kieviten is op een slikplaat die net onder water staat. Die onbegroeide slikplaat wordt in stand gehouden door het zogenaamde "flexibele waterpeilbeheer", dat wil zeggen, meebewegend met de seizoenen.

Als het beheer wordt overgedragen van de gemeente naar een gespecialiseerde natuurbeheerorganisatie wordt de natuurwaarde beter gewaarborgd. Die overdracht is vastgelegd in het W4-contract waarop de wethouder van Leiderdorp in 2002 zijn handtekening heeft gezet. Deze overdracht heeft tot dusverre echter nog niet plaatsgevonden.

De vier organisaties uit de Leidse regio doen gezamenlijk verslag van een belangrijk deel van de biodiversiteit van de Munnikpolder. Zij willen zo het natuurbelang onder aandacht van de politiek brengen. Alle waarnemingen die na de oplevering in 2016 zijn geregistreerd, zijn in het rapport samengebracht.

Het zou goed zijn de Munnikpolder op te nemen in het Nationaal Natuur Netwerk NNN. Zo wordt de bescherming veel sterker. En windturbines zouden jaarrond een groot risico zijn voor alle rondvliegende vogels. Door intensief te tellen en de resultaten naar buiten te brengen in de vorm van een rapport wordt de natuurbescherming ook gediend. Dus tel en schrijf!

Het rapport en de bijlagen zijn te downloaden:

<https://ronellen.nl/s/wy7N5FFjQ8fEtsk>

<https://ronellen.nl/s/PokABZYWCeaFoSi>

Meer informatie: Ron Mes, tel. 06-10.84.15.87

* Rode-lijst-soort

De eersteling

Alles heeft een begin. En dat begin, het eerste, wordt vaak met gejuich begroet: met het eerste kievitseï begint de lente, met het eerste lachje van het kleine kind begint de herkenning van het nieuwe leven. Met de eerste dag van het jaar komen de goede voornemens, je begint met een schone lei en er is nog niets mis gegaan.

Wat zijn de voorboden van de lang verwachte lente en wanneer begint deze? De eerste lentebloemen zijn klein en geel: klein hoefblad aan het water en overal speenkruid, waar je maar kijkt. Dan komen de sneeuwkllokjes en andere bolgewassen, en nog even, dan openen zich de eerste blaadjes aan de bomen. Een licht waas tooit de boom, die nog maar net helemaal kaal was. Maar nog steeds kan je door de takken heen kijken.

Dat is de lente. En nu het jaar? Wanneer is het nieuwjaarsdag? Dat is niet overal hetzelfde en dat was vroeger ook niet zo. Heeft u zich wel eens afgevraagd waarom september de negende maand is voor ons, terwijl het woord zevende betekent? En ga zo maar door: de tiende maand, oktober, betekent de achtste, de elfde maand, november, betekent de negende en december ten slotte betekent de tiende.

De benaming is van de Romeinen, die het jaar in maart lieten beginnen. Dan is met een beetje rekenen september inderdaad de zevende maand, en zo verder. In 153 voor Christus veranderde dit in Rome en begon het jaar in januari met de God Janus, die twee hoofden heeft. Hij kijkt naar achteren naar het oude jaar, en naar voren naar het nieuwe. De Christenen hebben deze jaartelling overgenomen, maar niet direct. In Frankrijk begon het jaar niet overal op dezelfde datum. Zo kon je terug en vooruit in de tijd reizen.

En wanneer begon de lente? In het oude Griekenland begon de lente in april. De maand dankt zijn naam aan het werkwoord *aperire* wat openen betekent. En bij de Kelten? Ook daar is het anders: in Ierland is de eerste februari de eerste dag van de lente, gewijd aan de godin Brigidh, de godin die mensen en aarde beschermde en deed groeien. In Ierland zijn er dan nog maar weinig lenteboden, maar de belofte is er: "Het is de langzaamste en meest subtiele tijd", schrijft Eithne Massey in haar "The Turning of the year."

Zo zijn alle tijdsindelingen ooit door mensen bedacht. Maar feestdagen zijn vasthoudend. De Christelijke feestdagen zijn veelal terug te voeren op heidense feestdagen.

Nu terug naar de natuur en onze eerstelingen. Nu ik dit schrijf is het begin april. De witte bosanemoontjes bedekken met een wit tapijt de grond in onze landgoederen, in het Huys van Warmont en Oud Poelgeest om maar iets te noemen. De eerste hommelskoninginnen zoemen al enkele weken in onze tuinen. Ze zijn moeilijk uit elkaar te houden, deze behaarde dames. Dit zijn aardhommels. Ze zijn er al bij de eerste sneeuwkllokjes. Als ze daarin de nectar opzuigen kan het

steeltje van de bloem doorbuigen onder het gewicht en ligt de hommel met haar ruggetje op de grond. Ook verdwijnen ze op zoek naar nectar voor even in de kelkjes van de bloemen, zoals in de kievitsbloemen in mijn tuin. Bij hun eerste vlucht lijken de hommels slaapdronken. Ze zigzaggen over de aarde, maar nu al zijn ze trefzeker. Ze vliegen direct naar de paarse dovenetels onder de appelboom. Daar blijven ze een tijdje. Ik denk dat die dovenetels veel nectar bevatten.

Steeds weer is het een feest een eersteling te zien. Het is een teken van groei en vertrouwen. In spreekwoorden komt dit terug, bijvoorbeeld in: "een goed begin is het halve werk". Maar ook zeggen we dat alle begin moeilijk is. Is dat zo? Dat geldt in ieder geval voor het pannenkoeken bakken: de eerste mislukt altijd. Hier geldt weer een ander gezegde: *lest best*.

Anneli

Interview met Sjaak van Rijn

Inleiding

We hebben bij IVN Leidse regio veel leden die al lang lid zijn. Deze leden hebben dikwijls een prachtige ervaring opgebouwd in het leven, met en zonder de natuur. Veelal in onze regio, maar ook soms van buiten komend. We laten ze de komende Bladgroen-edities graag aan het woord in een aantal interviews. We gaan bij ze op bezoek en praten over van alles: van kleuter tot puber tot ouder en soms nog verder. Het worden mooie verhalen van mensen die opgroeï(d)en met de natuur en die de emotie en kennis graag willen doorgeven.

Het eerste interview is met Sjaak van Rijn uit Leiden, die onlangs nog zijn veertigjarig jubileum vierde bij onze IVN-regio. Hoe kijkt hij terug in de tijd, maar ook vooruit? Je kan het hieronder allemaal lezen.

Bedankt voor het interview Sjaak. Het was een fijn gesprek over opgroeien en respect hebben voor al wat leeft.

Herman Breepoel

Terug naar De Engel

Sjaak is opgegroeïd in buurtschap De Engel in Lisse, in een gezin met acht kinderen. Hij is de tweede. "We keken vanuit onze tuin zo uit op de Engelenkerk. We hadden eigenlijk een soort huisboerderij: een huis met een grote tuin, onze eigen groente, zwarte bessen, aardbeien in de zomer; ik hielp mee met de boontjes plukken. En we hadden ook kippen en konijnen. Ik heb een heerlijke jeugd gehad, onder andere door zo spontaan op te groeien in het groen. Ik hielp veel thuis in het huishouden, in de tuin, op het bollenland waar ook mijn vader werkte. Maar vissen vond ik ook heerlijk, en vooral spannend als je dan later een grote snoek ophaalde. Wat een prachtbeest."

Maar ook hooi opladen en afladen. En het paard heen en weer laten lopen om het losse hooi op te takelen hoger in de hooiberg. Het hoorde er allemaal bij voor Sjaak. En buiten al die activiteiten is er altijd de voetbal geweest. Daar zijn ook heel wat uurtjes doorgebracht.

Latere jeugd

"En thuis kwamen al gauw weer dingen voorbij die je als ouder kind dan weer kan en mag oppakken: bijvoorbeeld kippen en konijnen slachten. Je leert zo als kind dat we als mens tussen en met de dieren leven, en daar het volle respect voor moeten hebben. En dat gold ook voor het werken in de bollenvelden. Je zag hoe mooi de planten waren, en dat je de bollen van de afvalhoop (porriehoop) weer kon bundelen en bij de burens (de nieuwe huizen) kon verkopen aan de deur."

Je leert in zo'n omgeving: hier moet ik het mee doen. Met de fijne omgeving. Maar ook met de plattelands-komaf in het dorp Lisse op school. Op de HBS. Tussen de kinderen van de notabelen van de Bollenstreek. Het was hard werken en voor jezelf opkomen. Je leert snel, maar je houdt er ook een zelfstandigheid aan over die vaak te pas blijkt te komen. In de leerlingenraad op school, in de jeugdcommissies bij de voetbal. Aanvankelijk was een schooladvies LTS gegeven, maar gelukkig was er de hoofd-

onderwijzer die wist dat er veel meer in zat. Hoe geconditioneerd kan je worden door je omgeving? De HBS was een goede greep, en de B-richting daarna ook. Maar ook wel zwaar voor een jonge leerling in de klas HBS 4. Blijven zitten was geen optie, na dit jaar was er geen HBS meer. De Mammoetwet had het VWO gelanceerd. Dus toen is uiteindelijk Havo 5 de eindexamenklas geworden. Een prima opstap naar het HBO, maar ja, wat?

En wat ga je dan doen als je boswachter wil worden?

Sjaak ging eens kijken met wat vrienden op de Bosbouw- en Cultuurtechnische school in Arnhem. Daar had hij echt zin in. Maar ja, je krijgt niet zomaar ergens een baan als boswachter. Dan moet je connecties of familie hebben. De school raadde het de Bollenstreekvrienden gewoon af om daar te beginnen. En dan? Sociale academie in Den Haag? Drie maanden te jong; nee hè? Dan wat er dichtbij ligt: de PABO. En dat is een gelukkige greep gebleken: werken met kinderen die je volop in de natuur kan meenemen, zowel theoretisch als buiten. En zelf de eerste echte natuurervaringen opdoen. Vanaf 1972 bij IVN Den Haag. Zoals een natuurkamp aan de Nieuwkoopse Plassen. Genieten van de groep en het werken in de natuur, zoals afplaggen, op de legakkers de plaggen neerleggen, en nog veel meer. De start was gemaakt.

Vlieg er eens uit

"Via mijn vriendin (nu mijn partner), die ik kende via feestjes bij vrienden, kwam ik in een kibboets in Israël terecht. Een hele ervaring destijds. En door alles wat ik thuis al had geleerd in de tuin, werd ik tegelijk daar de tuinman. Ik heb daar de gevolgen gezien van het gebruik van gifstoffen in de tuin, wat toen nog als gewoon werd gezien. Ik heb via de Bird Association geleerd hoe ik de roofvogels die ziek in de tuin lagen weer op kon laten knappen, zodat ze maar kort ziek waren en snel op krachten konden komen. Prachtige ruigpootbuizerds en uilen heb ik gered. Wat een speciale ervaring. En natuurlijk geadviseerd minder gif in te zetten dan daarvoor werd gedaan."

Naar Leiden Noord om les te geven

Terug van Israël vond Sjaak een functie bij de Karel Doormanschool in Leiden, op het hoekje waar nu Rijwielen- en Motorzaak Huisman zit. En natuurlijk kwamen daar al snel buitenlessen in de praktijk, en lessen op de kinderboerderij in de Merenwijk.

Intussen waren Ton Lommers en Jan Lahay bezig om de gemeente Leiden te bewegen om een schoolbioloog aan te stellen. En dat lukte. Frits van der Sluis kreeg de baan, en werkte aanvankelijk eerst vanaf een huis aan de Boommarkt. Later vanuit de Kinderboerderij in de Merenwijk (de verbouwde Wassenaar Hoeve). Leen Kikkert werd de dierenverzorger op de boerderij. Maar er kwam direct al veel werk op Frits' tafel terecht, en dus werd een vacature uitgeschreven voor een extra schoolbioloog. Marian Kathmann en Sjaak reageerden beiden. En werden beiden aangenomen voor een halve FTE. Geweldig.

"Marian en ik gingen lessen op school verzorgen, nieuwe vormen uitdenken, en de rest is historie. Ik heb dat werk bij NME uiteindelijk 12,5 jaar gedaan."

Wijkchef en Wijkmanagement

"Daarna werd ik Wijkchef van Leiden Noord, met alle activiteiten die daarbij horen, van plantsoenen tot straatvegen, van beheer tot handhaving. Leidinggeven aan mensen en communicatie met de buurten. Maar ook veilige looproutes voor de kinderen tekenen en uitvoeren in de buurten, de weg naar school. Ik ging toen ook de Natuurgidsopleiding (NGO) doen, waar Marian intussen docent was. Ik heb daarna ook drie maal meegedraaid als docent in de NGO. En tussendoor deed ik wandelingen met publiek in Huys te Warmont, en in het bos van Landgoed Oud-

Poelgeest.

En soms ging onze zoon Frank dan in de rug-draagzak mee, lekker naar buiten. Het was wel allemaal te regelen, gezin, werk, etc. Maar je moest het wel allemaal plannen en afspreken met elkaar. Ten slotte heb ik nog een korte tijd lesgegeven in natuurkunde, plantkunde en scheikunde op het Wellant."

En wat zijn de activiteiten nu?

"De wandelingen op de terreinen van Huys te Warmont en Oud-Poelgeest doe ik nog steeds, met onder andere Marijke en Romke. En ook de samenwerking met Johan op de Horsten. En ik ben nu al twee jaar Wachter in Het Bewaarde Land. Ook geweldig om te doen."

Heb je nog een boodschap voor de lezers?

"Ik heb veel geleerd als mens door met de natuur thuis op te groeien: met name het respect voor de natuur. We zijn voorzichtig met vlees, bestellen het liefst bij grutto.com, waardoor je zeker weet dat de dieren het goed hebben gehad bij de boer, en dat het vlees direct van die boer komt. Geen vreemde handel,

Huys te Warmont

of gesjouw met dieren waar je veel over leest. Hetzelfde geldt voor de biologische groenten en het fruit die we bij de Kievit in Katwijk kopen. Kortom, heb respect voor alle medeschepselen, en wees dankbaar dat je mag oogsten, wat het dan ook is."

Wilgen knotten bij de Klaas Hennewerf

Op 31 januari stopt het busje van de Groene Motor tegenover de Klaas Hennewerf. De Groene Motor is de gereedschapsuitleen van het Zuid Hollands Landschap. Dat is een geweldige hulp! Arie Jan helpt mij de spullen voor het knotten op het trekpuntje te laden en dan ga ik naar de overkant van de Haarlemmertrekvaart. Daar is de Klaas Hennewerf, gebouwd in 2014 naar het model van klassieke kleine scheepswerfjes in waterrijke gebieden in Nederland. We komen met IVN, MEC-Oegstgeest en ook met excursies van Vogelbescherming al jaren bij de werf. Werfbaas Alexander de Vos is altijd gastvrij, er is altijd koffie of thee en in de winter warme chocolademelk. Bezoekers wordt altijd vriendelijk gevraagd

om een paar regels in het gastenboek te schrijven. Tegenover zo veel gastvrijheid staat al heel wat jaren wat hulp bij het knotten van de totaal zo'n tachtig wilgen en essen op het werf-

terrein. De Groene Motor zorgt voor de gereedschappen: zagen, takkenscharen, ladders, helmen, handschoenen, veiligheidsbrillen, en zelfs een EHBO-trommel. Gelukkig hadden we die ook

deze keer niet nodig.

Er zijn zo'n zestien mensen gekomen om te helpen, vooral van IVN en MEC Oegstgeest, maar ook wijkbewoner Paul Joormann is weer van de partij en onze kleinzoon Sam, die ook vaak op onze volkstuin helpt. Paul is een ervaren knotter die ook het Vroege Vogels wijkpark onder zijn hoede heeft, waar ook flink wat knotbomen staan. We zijn met een vrijwel gelijk aantal mannen en vrouwen en de werkgroep WAN (Agrarisch Natuurbeheer) is met vier personen goed vertegenwoordigd. Ook zij brengen veel ervaring mee. We beginnen om half tien met koffie, thee en een praatje over de aanpak en de veiligheid en dan gaan we om tien uur aan de slag. Er wordt druk gezaagd, geknipt en

met takken geslept. Het weer is uitstekend: het is rond de 10 graden en droog en in de middag komt er zelfs een zonnetje.

We knotten een stuk of twintig bomen. Meer hoeft niet, want het afgelopen jaar was door de droogte niet erg groeizaam. De essen moeten nog even wachten, want daar zitten aanzienlijk zwaardere takken aan en dan moeten er niet te veel mensen omheen staan.

Om 12 uur roept Alexander ons. Hij heeft de erwtensoep klaar, daarbij roggebrood met spek of kaas. Dat gaat er goed in na een flinke dosis fysieke inspanning. Er is genoeg te drinken: koffie, thee, chocolademelk en frisdrank. Met zo veel mensen loopt het werk erg vlot en tegen twee uur is het knotwerk klaar en zijn alle takkenhopen ook opgeruimd.

Er zijn flink wat foto's gemaakt en die geven een leuke indruk van de klus. Het was weer leuk en gezellig. Volgend jaar zijn de bomen rond de werf-schuur weer aan de beurt!

Hartelijk dank aan Alexander, aan alle knotters en aan de Groene Motor.

Lex Burgel

De oevers in je buurt, zijn ze biodiversers?

Beproof de oever, onderzoek de planten!

Nederland heeft duizenden kilometers aan waterwegen en oevers. Deze overgangen van land naar water bieden veel kansen voor biodiversiteit. Maar benutten we deze kansen wel? Welke oevers zijn biodivers, en welke kunnen van een beter beheer profiteren? Van 15 mei tot 15 september zoekt Naturalis hulp van bewoners om deze vragen te beantwoorden.

Voor het zevende jaar kan iedereen meedoen aan het onderzoek naar oeverplanten. In dit gezamenlijke burgeronderzoek van Leiden Universiteit en Naturalis helpen natuurliefhebbers de kwaliteit van oevers in kaart te brengen. De opgedane kennis wordt gedeeld met gemeenten en de waterschappen, voor een betere inrichting en beheer van waterkanten ten behoeve van de lokale biodiversiteit.

Bloemrijke oeverkant

Het oeverplantenonderzoek begon in 2018 in de Leidse regio, maar inmiddels zijn

deelnemers uit heel Nederland welkom om de oeverkanten van stil of langzaam stromend water te inspecteren, zowel in stedelijk gebied als in natuur- en recreatiegebieden en de polders.

De afgelopen zes jaar hebben bewoners, studenten van de Universiteit Leiden, en onderzoekers, samen enkele duizenden locaties beoordeeld, waarvan de meerderheid in de provincie Zuid-Holland. Uit de oeverchecks blijkt dat bij een meerderheid van de oevers de vegetatiekwaliteit niet goed is.

Naturalis-onderzoeker Jacqueline Henrot legt uit hoe dat komt: 'Op deze plekken zijn weinig plantensoorten aanwezig, en de soorten die aanwezig zijn, wijzen op een te voedselrijke bodem. Het klinkt tegenstrijdig, maar een bodem die te voedselrijk is, vormt slechte omstandigheden voor de ontwikkeling van een biodivers en bloemrijke oeverkant.'

Een overaanbod aan voedsel kan namelijk een ontwrichting veroorzaken. 'Sommige soorten profiteren daarvan en groeien sneller, zoals algen in waterecosystemen en brandnetels op het

land. Daardoor nemen slechts enkele soorten alle plaats in, ten koste van dikwijls veel zeldzamere soorten.'

Schakels tussen natuurgebieden

Met de gegevens van het oeverplantenonderzoek kunnen gemeenten, waterschappen, boeren en andere belanghebbenden de locaties identificeren waar een verbetering van de kwaliteit van de vegetatie gewenst is. Ook worden locaties zichtbaar waar de vegetatie al goed scoort. 'Deze locaties bieden gunstige leefomstandigheden voor de planten en dieren die aan oevers gebonden zijn', vertelt Henrot. 'Bovendien dienen deze plekken als schakels tussen natuurgebieden. Dat geldt momenteel voor slechts 33% van de gecheckte oevers.'

Voor meer dan tien gemeenten is een rapport opgesteld over de stand van de oevers die zij beheren, zodat ze hun beleid kunnen aanpassen. Ook biologiestudenten hebben de onderzoeksgegevens gebruikt om de factoren die de kwaliteit van oevervegetatie bepalen beter te kunnen begrijpen. De interactieve kaart met de oeverchecks, de gegevens en rapporten zijn vrij toegankelijk op de website.

Een 'oevercheck': nuttig, leuk en leerzaam

Hoe werkt zo'n oevercheck? 'Gedurende een oevercheck noteer je met behulp van een app de aanwezigheid van de 23 gemakkelijk te herkennen plantensoorten die iets zeggen over de kwaliteit van oevers', legt Henrot uit. Afhankelijk van de oever en je ervaring duurt een oevercheck ongeveer tien tot vijftien minuten. Aan het einde van de oevercheck verschijnt de beoordeling van de oever meteen op de kaart.

Deelnemers hoeven geen deskundige te zijn om mee te doen. Op de website www.mijnsoeverplanten.nl vind je alle nodige informatie om zelfstandig mee te doen en de plantensoorten te leren herkennen.

Maak kennis met de soorten die je nodig hebt om de oevercheck te doen en doe de quiz 'Alle indicatorsoorten' om te ontdekken welke indicatoren je nog niet kent. Deelnemers bepalen zelf hoe veel en welke oevers ze onderzoeken, en hoe vaak. Ook kunnen ze voor een oevercheck een locatie kiezen die op de kaart staan aangegeven.

De onderzoekers kunnen iedereen aanraden om mee te doen: 'Een oevercheck doe je alleen, of samen met iemand anders. Het is een nuttige bijdrage aan biodiversiteitsonderzoek en een leuke manier om de planten, maar ook de insecten en de kikkers langs de oevers te ontdekken.'

Meer informatie

- * Ga voor meer informatie of om te zien hoe je mee kunt doen naar www.mijnsoeverplanten.nl.
- * Voor vragen kun je terecht bij oeverplanten@gmail.com.
- * Het oeverplantenonderzoek is een project van Naturalis Biodiversity Center, ondersteund door *Ontdek Natuur met Citizen Science*.

Gele lis, Bitterzoet en Echte valeriaan zijn 3 van de 23 soorten waarvan je de aanwezigheid checkt tijdens een oevercheck

Ontdek Natuur met Citizen Science is de Citizen-Science-Werkgroep van IVN/KNNV/Naturalis voor de Leidse regio. De naam van de werkgroep, voorheen *Ontdek Natuur in jouw Buurt*, is veranderd om de doelen duidelijker te maken: deelname aan Citizen Science stimuleren en ondersteunen.

Citizen Science verzamelt gegevens van wetenschappelijk en maatschappelijk belang en verrijkt de natuurbeleving van de participanten. De werkgroep biedt lezingen en workshops om de drempel tot deelname aan Citizen Science te verlagen en de betrouwbaarheid van de verzamelde gegevens te vergroten. Alle komende activiteiten van de werkgroep zijn op de website www.ontdeknatuurleiden.nl te vinden. Tot nu toe werd veel aandacht gegeven aan het optimale gebruik van ObsIdentify/waarneming.nl, de voorbereiding naar de Nationale Bijtelling en het Oeverplanten-onderzoek; zie 'eerdere activiteiten': <https://sites.google.com/view/ontdeknatuur/eerdere-activiteiten>.

Wil je de werkgroep versterken en aandacht aan nieuwe onderwerpen geven?

Neem contact op.

Naturalis Biodiversity Center Foto's: Jacqueline Henrot

(advertentie)

VAN DER WIEL

Nieuwe Rijn 62 - Leiden
Tel. 071 512 41 08

"Van der Wiel Optiek heeft een grote collectie loepen. Wij geven u graag advies en uitleg!"

Voor meer informatie, kijk op www.vanderwieloptiek.nl

IVN Voorne-Putten-Rozenburg op bezoek in Meijendel

Op 13 april 2024 hebben we als IVN Duincursusgroep Leidse regio onze collega's uit Voorne-Putten-Rozenburg verwelkomd in Meijendel. Na een bezoek aan hun duingebied bij Oostvoorne in 2023 kwamen ze voor een tegenbezoek onze kant op. De duingebieden verschillen in uiterlijk, hoogte en reliëf, en we waren van twee kanten benieuwd naar alle reacties.

We begonnen om 10 uur met onze tocht van ongeveer tweeëneenhalf uur bij het bezoekerscentrum *De Tapuit*, bij de boerderij in Meijendel. Met twaalf bezoekende gidsen en vijf begeleidende gidsen van onze kant was het een mooie groep om veel kennis uit te wisselen. We zijn eerst langs de al flink groen uitlopende loofbomen en kruiden naar de Meijendelseberg gelopen. Daar konden we goed het verloop van de begroeiing vanaf de zeereep richting de oudere duinen laten zien. Voor 'eiland'-begrippen is de Meijendelseberg een erg hoog duin. Op Oostvoorne is alles lager. Het zicht van Den Haag tot minstens Katwijk was prima en helder. De zon scheen uitbundig en al gauw gingen op de berg vesten en jassen uit. De bankjes op de berg waren voor een boterham en wat drinken erg handig voor het vervolg van de tocht.

Vervolgens ging het naar het 'domein van *Het Bewaarde Land*' in Meijendel, waar we over de lange hoogte van de 'jungle' liepen, met prachtige gezichten naar twee kanten. En een prachtige aubade van een nachtegaal, weliswaar in het al dichte bladgroen verscholen. Een paar minuten stilte: iedereen weer onder de indruk van deze uitzonderlijke zang.

We kwamen veel interessante planten en dieren tegen. Iedereen had wel een reden om te stoppen bij een mooie vondst, zoals de aardappelgal, *cerastium alpinum*, gesteelde stuifbal, zwarte vlieg, langsprietmot, de ontluikende meidoorn, bloeiende zuurbes, bloeiende Amerikaanse vogelkers, veldhondstong, voorjaarspronkridder, hemelsleutel, boomblauwtje, meerdere oranjetipjes, bleeksporig viooltje, hagedoornvlinder, hertshoornweegbree, kandelaartje, ruw vergeet-mij-nietje, daslook, en voorjaarshelmkruid.

Na afloop brachten we nog een kort bezoek aan *De Tapuit*, en dan een welverdiende lunch bij de boerderij, waar we allemaal samen aan één lange tafel konden zitten. Het was een stralende en zonnige dag voor dit bezoek, waar iedereen enorm van heeft genoten. Uitwisselen met andere regio's: meer doen dus.

Herman Breepoel
namens Werkgroep Duincursus-IVN Leidse regio

Het eerste IVN-café

Het is 3 maart en een onverwacht mooie zondagmiddag. De zon schijnt. En we zitten in de groene ruimte van het MEC-Leiderdorp. Het eerste IVN-wintercafé, georganiseerd door de werkgroep *Natuur en Dynamiek*. Twintig mensen in een informele sfeer om elkaar te ontmoeten en te leren van elkaar. Waar hebben we het over? Over biodiversiteit, over de dynamiek van het landschap, over klimaatverandering, stikstof, en beheer.

Na de opening duiken we een 'vissenkom' in. Een binnenring van zes mensen gaat geconcentreerd in gesprek over het thema aan de hand gerichte vragen. De rest zit in de buitenring en hoort toe. Best relaxed. Maar, zo vertellen enkele deelnemers, het is hard werken in de buitenring. Je moet heel goed luisteren, bedenken wat er ontbreekt, wat er opmerkelijk of leuk is, en dan ook nog dat teruggeven aan de binnenring.

In de eerste vissenkom storten we ons op biodiversiteit. Wat verstaan we daar allemaal onder? Iets met rijkdom aan soorten, voedselweb, evenwichten. We missen eigenlijk een handzame omschrijving. Verder, biodiversiteit is dynamisch, er komen soorten bij, vaak opportunisten of exoten, zoals de Amerikaanse rivierkreeft. Er verdwijnen soorten, vaker specialisten, en dat doet ook pijn. Er is ook veerkracht van de natuur. We hebben behoefte aan goeie werkvormen om biodiversiteit simpel aan bod te laten komen in onze excursies.

Daarna gaan we het landschap in, hoe was het toen we 18 waren? In een dromerige sfeer staan we stil bij de leeuweriken in het polderland van midden-Delfland, het weidse wad in noord-Groningen vanaf de dijk, het strand in de winter met alles wat aanspoelt, de besloten houtwallen van Friesland. Maar ook het landschap verandert, is dynamisch, en wij geven dat mede vorm. Hoe ziet ons ideale landschap in 2100 eruit? Leiden aan Zee, onder zee? Veel mensen, veel recreatie; minder infrastructuur? Heel andere natuur? In een goeie excursie komt alles aan bod: Kennis (aardrijkskunde, geschiedenis en biologie) en Emotie (nostalgie en ideaal, droom).

Na al het geconcentreerd luisteren en spreken wordt het tijd voor ontspanning en gezelligheid. Een beetje café heeft tegenwoordig natuurlijk een pubquiz. Het IVN-café dus ook, fantastisch samengesteld door Lex. Blijkbaar is er ook een behoorlijke competitiedrang bij de IVN'ers, want de concentratie is groot. Met een mooie lokale prijs voor de winnaars, een kaartenset van Zoeterwouds bermgras, sluiten we af. Al met al een erg geslaagde middag. Zeker voor herhaling vatbaar, was ook de conclusie aan het eind. Pittige onderwerpen waar veel over valt uit te wisselen: hoe kom je ze tegen in het IVN-werk, wat verstaan we er eigenlijk onder, hoe raken ze ons? hoe kun je ze ook een indringende, maar ook positieve manier aan bod laten komen?

Graafwerkzaamheden in Vlietland?

Projectontwikkelaar mag niet beginnen met geplande werkzaamheden in Vlietland vanwege ontbreken wettelijk vereiste vergunningen

Op 5 maart kondigde DLR/KondorWessels aan dat ze de volgende dag alvast met graafwerkzaamheden in Vlietland zou beginnen. Een poging vooruit te lopen op een beslissing door de gemeenteraad, lang vóór die procedure is afgerond, zo vonden de Vrienden van Vlietland.

De Vrienden zagen nog méér bezwaren: de benodigde vergunningen, bijvoorbeeld ten aanzien van de stikstofverordeningen, waren ook nog niet in orde!

"Klopt dat wel?" vroegen ze meteen aan de gemeente Leidschen-dam-Voorburg. Die liet echter weten dat zij daar niet over ging en er daarom ook niet op controleert. Daarop meldden de Vrienden nog diezelfde dag hun zorgen bij de Omgevingsdienst Haaglanden. En dienden voor de zekerheid ook een Handhavings-

verzoek in.

Na de melding volgde direct een eerste onderzoek door de Omgevingsdienst. Daaruit bleek dat de verplichte vergunningen inderdaad niet in orde waren. En alhoewel in Vlietland de graafmachine en het personeel letterlijk klaarstonden, liet de inspecteur aan projectontwikkelaar DLR weten dat de werkzaamheden niet mochten beginnen.

Niet-actuele en onvolledige berekeningen

Sindsdien zijn er zeven weken verstreken en is de graafmachine onverrichterzake weer uit Vlietland vertrokken. Intussen werd de zaak degelijk onderzocht door de betreffende Omgevingsdiensten. Daaruit bleek de bewering van DLR dat het 'uitgesloten is dat de optredende stikstofdepositie significant negatieve effecten op Natura 2000 gebieden zou hebben', op niet-actuele en onvolledige berekeningen te berusten. En dat wordt uiteraard niet geaccepteerd door de Omgevingsdiensten.

Er volgden meerdere aansporingen aan DLR om alsnog de wettelijk vereiste onderzoeksgegevens aan te leveren. Alleen daarmee kan de omgevingsdienst beoordelen of er volgens de wet in Vlietland gegraven en gebouwd mag worden. De gevraagde gegevens zijn echter nog steeds niet beschikbaar gesteld. Misschien is het vereiste onderzoek nog niet uitgevoerd?

Stand van zaken

Kort geleden is er met DLR/ KondorWessels afgesproken dat er

met de werkzaamheden niet begonnen zal worden vóór de wettelijk vereiste beoordeling heeft kunnen plaatsvinden. Namens Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland zijn deze afspraken ook schriftelijk vastgelegd in een zogenaamde 'Waarschuwingsbrief' aan DLR.

De Vrienden ontvingen zojuist een reactie op hun handhavingsverzoek. Door de melding van de Vrienden mocht er niet worden begonnen met graven en vervolgens werd vastgesteld dat er nu ook door de ontbrekende, maar wel verplichte vergunning niet gegraven mag worden. De voorgenomen werkzaamheden hebben tot op heden dus niet plaatsgevonden en zo konden dus ook geen overtredingen worden begaan. Logischerwijs maakt dat een handhavingsverzoek irrelevant: er valt op dit moment simpelweg niks te handhaven. Bovendien is er geen gevaar dat er onverhoopt toch illegaal met het werk wordt begonnen, aangezien DLR beloofd heeft dat niet te gaan doen voor ze hun zaken op orde hebben gebracht en de omgevingsdienst die beoordeeld heeft.

Tot slot:

Liet de projectleider van DLR vorige week nog vol bravoure in de pers weten dat 'hij al begonnen was met graven', dan was hij blijkbaar behoorlijk abuis. Want nee, er mag door de projectontwikkelaar alléén gegraven worden, als die zich daarbij aan de wettelijke voorschriften houdt. Zo hoort dat nou eenmaal.

www.vriendenvanvlietland.nl

Verslagen excursies Vogelwerkgroep KNNV

Vooraf

De vogelwerkgroep KNNV is een actieve, enthousiaste en nog steeds groeiende werkgroep. Mede dankzij toenemende inzet van verschillende leden worden steeds meer excursies georganiseerd. Omdat er een maximum is gesteld aan het aantal deelnemers per excursie wordt ieder zo toch genoeg kans geboden om mee te gaan.

Dit heeft er tevens toe geleid dat het aantal excursieverslagen navenant is gestegen. Van elke excursie stelt één van de deelnemers een verslag op, geïllustreerd met steeds fraaiere actuele foto's. Deze verslagen worden, inclusief waarnemingenlijst, stevast naar alle werkgroepsleden rondgemaild. Een slimme actie, want de afwezigen bij een excursie nemen zich na kennisname direct voor om de volgende excursie toch zeker niet opnieuw te missen....

De meeste teksten van deze verslagen, inclusief een of enkele foto's, verschenen tot dusverre ook in Bladgroen, om alle KNNV'ers en IVN'ers te laten meegenieten van deze uitjes. En tegelijkertijd worden sommigen zo verleid om eens te komen kennismaken met de vogelwerkgroep. Maar de ruimte in Bladgroen is niet onbeperkt. Om deze reden is besloten om, indien nodig, in Bladgroen een selectie uit de excursieverslagen op te nemen.

Zo treft u op de volgende bladzijden de huidige selectie aan.

Naar het Westland

Zaterdag 16 maart meldden zich veertien mensen op de nieuw afgesproken plek bij Zwembad De Vliet. Onder leiding van Anke vertrokken Monique, Mieke, Noor en Mathijs, Eke, Frank, Stan, Sander, Arthur, Rob, Jaco, Erik, en Peet richting het Westland om daar drie vogelgebieden te bezoeken: het Staelduinse Bos, Wollebrand en Kraaiennest.

Na een korte autotocht door het toch wel eentonige kassenlandschap van het Westland kwamen we aan bij het Staelduinse Bos. Op de parkeerplaats riep Ank ons even bij elkaar voor een belangrijke praktische zaak. Ad gaat stoppen met mede-organiseren van de excursies. Hij heeft het tien jaar gedaan en vindt het tijd voor iets anders. Begrijpelijk, en hierbij dan ook maar meteen veel dank voor al het werk, Ad!

Anke gaat wel door als mede-organisator, maar wil graag iemand naast zich hebben, die over dito superieure ornithologische kennis en ervaring beschikt als Ad. Gelukkig, daar hebben we er wel een paar van. Hoe het er precies uit gaat zien, merken we wel. Misschien in toerbeurt of iets dergelijks. De werkzaamheden zijn volgens Stan zeer te overzien. Anke kan eventuele kandidaten daarover verder alles vertellen.

Daarna stapten we het bos in en meteen werden we omgeven

door die altijd fijne bosvogels die zich nu al volop melden, zoals winterkoning, vink en tjiftjaf. Maar ook werd al snel appelvink en koperwiek gespot. Stan had de appelvink snel gezien. Een aantal van ons zagen hem nog wegvliegen. Wellicht had een aantal van ons het nakijken. Heggenmus en staartmees werden ook nog gespot.

Het Staelduinse bos ligt op een oud duin, haaks op de kust en wordt wel haakwal genoemd. Die ontstonden door afzettingen van de Maas en de zee. Staelen waren netten die werden gebruikt om vis mee te vangen. Het bos wordt nu beheerd door het Zuid-Hollands Landschap. En dat beheer zagen wij nu in het massief rooien van populieren en het egaliseren en verbreden van de wandelpaden.

We kwamen aan bij een klein meertje en heel snel werd daar een paartje ijsvogel gezien.

Ze flitsten heen en weer. We hoorden een dodaars die bezig was een nest te maken. Dat leek omdat we de dodaars met takjes of iets dergelijks in haar bek zagen.

Er stond ook een vogelkijkhut op een stalen onderstel. Vanuit de hut zagen we een buizerd in het veld. Het stalen frame van het onderstel diende als een waar percussie-instrument toen Frank

met zijn driepoot omhoog kwam en diverse keren met de poten, als waren het drumstokken, de trap beroerde. Top-percussie met een mathematische precisie zoals alleen Bach in zijn composities vorm gaf. En dat komt dan weer slecht uit omdat Frank niet van Bach houdt, maar zich veel liever onderdompelt in het zwaar romantisch repertoire van Beethoven en Brahms.

We liepen verder langs het nog niet bloeiende orchideeënveld en onderweg zagen we de restanten van bunkers die in de oorlog de Nieuwe Waterweg moesten beschermen. Arthur hoort opeens een havik en we zien een kraai opvliegen. Komt dat door de havik? Jazeker, we zien uiteindelijk twee haviken hoog in het luchtruim zweven.

We verwachten nog boomkruipers en -klevers, maar er zijn er weinig. Eén keer wordt een boomkruiper waargenomen. Voordat we de auto weer instappen zien we nog een witte kwik in het weiland. We gaan koffie drinken bij de Bosrand en nemen er een goed stuk amandelappeltaart met slagroom bij.

Het wordt even zoeken naar de parkeerplaats van de Griendplas, een natuurgebied bij het recreatiegebied De Wollebrand. Dit is een redelijk smal maar wel uitgestrekt laagwatergebied omzoomd door riet. Frank herkende er de lay-out van het Gardameer in! Langs de rand van de plas staan eendenkooien of manden op staken en in de plas liggen platforms voor visdieven of sterns.

We zien er kluten en wintertalingen, Nederlandse en IJslandse grutto's, tureluurs en slobbeenden. Zelfs een solitaire rietgors wordt gehoord en gezien. Een grote verzameling van grutto's staat vredig bij elkaar. "Bokje" wordt er geroepen. Scopen erop... nee, een watersnip!

Eke vindt onderweg nog een papierzwammetje, zachte witte blaadjes papier op een stukje hout. Heel bijzonder! Eerder wees hij ons al op de tonderzwam, de korsthoutkoolzwam en de roodporiehoutzwam. Wat een prachtige namen!

We rijden naar het laatste gebied, Kraaiennest, gelegen in Midden-Delftland.

Het is deels eigendom van Staatsbosbeheer en het Coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delftland. Het bestaat pas sinds 1992 en heeft in 2020 een update gekregen. Het bestaat uit twee plassen gescheiden door het Klinckaertpad. De zuidelijke plas heet nu gruttoplas. Fruitbomen hebben zieke essen vervangen

en er zijn veel boom- en struiksoorten geplaatst.

De oeverwaluwanwand is nog niet in gebruik genomen door de vogels. Eerder werden er nog koekoeken gezien in de hoge bomen, nu nemen we meteen een roodborsttapuit waar, een rietzanger en een kleine plevier. We zien een biddende torenvalk en Jaco heeft een cetti's zanger gehoord. Smienten horen we in de verte.

Dan ontwikkelt zich een beeldstrijd tussen de waarneming van kokmeeuwen (in overvloed) en zwartkopmeeuwen, de strijd tussen de witte staartveer en de zwarte staartveer. Sander houdt vol dat het een zwartkopmeeuw is, maar Stan heeft hem op dat moment nog niet echt gezien. Wordt vervolgd! We zien weer veel kluten en ook bergeenden, grutto's, wintertalingen en natuurlijk de eeuwige grauwe ganzen.

Af en toe breekt de zon door en dan ligt zo'n plas er prachtig bij met een schittering over het water. In de verte op de plas wordt een rijtje kolganzen gezien. Langs de rand lopend wijst Frank ons op Heermoes, *Equisetum arvense*, een plant al stammend uit het Carboon en nog steeds alive and kicking!

Opeens vliegt alles op! Een rover? Nee, een demonisch felgekleurde vlieger, vervaarlijk op en neer gaand, lijkt de aanstichter van het rumoer. Het levert prachtige plaatjes op van, in de nu permanent schijnende zon, vliegende formaties kluten.

We lopen nog naar de achterkant van de gruttoplas en komen daar in de kraamkamer van de kluten. Nou, dat klopt, wat een hoeveelheid bij elkaar!

We kijken nog een tijdje naar de verte over een weiland naar een plasje. Zit daar nou een stormmeeuw of niet? Het rode oogje blijft onzichtbaar. Terugkijkend op de gruttoplas is nog een hele kolonie scholeksters zichtbaar, in de zon een statige eenheid. Ook nog twee koppels pijlstaarten, prachtig in de zon met hun sierlijke witte streep op de bruine kop.

En dan toch: twee zwartkopmeeuwen komen aanvliegen. We krijgen ze met de zon in de rug prachtig in beeld: de hele zwarte kop, rode poten en de rode snavel. Ze poetsen zich een ongeluk te midden van al die kokmeeuwen. Wat een fraai plaatje!

Bij het scheiden van de markt roept Erik nog: 'zomertaling'. Ze landen in een slootje... het blijken krakeenden.

En dan nog in de verte een zilverreiger; die hadden we nog niet.

We lopen terug naar de auto. Er ligt daar een voedselakker voor insecten en verschillende vogels. Verschillende graansoorten en oliehoudende zaadplanten zijn daar ingezaaid. Het zal dus allemaal niet worden geoogst.

We passeren een ijzeren gevlochten kunstwerk, lijkend op een figuur en meer dan manshoog. Het is het kunstwerk Human Memory of "ijzeren man", gemaakt door de Japanse kunstenaar Kouji Ohn. En dat was 'm dan: veel gezien, lekker weer, een prachtige dag met wel zeventig soorten in drie gevarieerde gebieden, zo dichtbij. Wat een genoeg!

Peet Hoffmanns

Vliegende formatie kluten
(foto: Erk Fleur)

Over Klein en Groot (en Taiga)

Excursie naar de Amsterdamse Waterleidingduinen, 11 februari

Het was op 11 februari koud, donker en druilerig toen we verzamelden bij de Voorschoterweg. Niet bij het zwembad dit keer, maar vanwege werkzaamheden honderd meter verderop, bij de Roadrunners. De niet erg vrolijk stemmende omstandigheden hadden gelukkig geen invloed op de animo. Met vier volgeladen auto's (zestien personen) trokken we naar de ingang van de Amsterdamse Waterleidingduinen (AWD) in Vogelenzang.

Het eerste lichtpuntje diende zich al snel aan. De betaalautomaten waren buiten werking waardoor we zonder toegang te hoeven betalen het terrein op konden. Vanaf het parkeerterrein werden de eerste waarnemingen doorgeroepen: 'koolmees', 'groenling', 'vink', 'boomklever'. Jaco, die de lijst zou bijhouden, vroeg zich af waaraan hij was begonnen. Ook de eerste specht deed van zich horen: twee groene spechten hadden duidelijk lol met elkaar. Optimistisch vertelde iemand dat er wel eens kleine bonte spechten worden gemeld vanuit de AWD. We zullen onze oren open houden. Anke en Ad hadden een route bedacht die ons langs verschillende gebieden zal voeren. In ieder geval doen we het gebied aan waar al geruime tijd een vrij zeldzame dwaalgast wordt gezien: een taigaklapenster van de ondersoort homeyeri. Als we dan toch in de buurt zijn, willen we die natuurlijk mee-pikken!

Gelukkig was het inmiddels geheel droog geworden. Na het bosachtige gedeelte kwamen we al snel bij de eerste voor de AWD zo karakteristieke kanalen. De gebruikelijke soorten als kuifeend, meerkoet en tafeleend lieten zich goed zien. Een grote lijster liet zijn kenmerkende, licht melancholieke zang horen. We staken er wat tijd in, maar slaagden er niet in de vogel daadwerkelijk in beeld te krijgen. Intussen hoorden we regelmatig spechten roffelen: het krachtige geluid maakte duidelijk dat het grote bonte spechten waren. Het voordeel van een grote groep is dat je je aandacht kunt verdelen. Terwijl de ene helft van de groep een mannetje grote zaagbek bewonderde, richtte de andere helft zich op de bosvogels. Dat betaalde zich al snel uit. Een appelvink liet zich duidelijk zien.

We kwamen aan bij de Zwanenplas. Het aantal vogelaars in het gebied maakte duidelijk dat we niet de enige waren die zochten naar de klapekster. Helaas was de vogel de hele dag nog niet waargenomen. Er was gelukkig nog steeds veel te beleven. Op de plas zaten grote groepen slobbeenden die regelmatig zonder duidelijke reden opvlogen en na een rondje te hebben gevlogen weer terugkeerden op ongeveer dezelfde plek. Op het water zaten ook enkele brilduikers die af en toe baltsgedrag lieten zien. Iets verderop werd een groepje krooneenden gezien; een typische AWD-soort in de wintermaanden. Een eenzaam mannetje pijlstaart zwom af en toe vanuit het riet de plas op. Vanuit een hoge positie scanden we het gebied. Helaas, de wit-zwarte klauwier liet zich ook aan ons niet zien. De coördinatoren keken al enige keren zenuwachtig op hun horloge; we moesten zo langzamerhand toch echt verder.

Veel tijd om teleurgesteld te zijn, kregen we niet. Nadat eerst een goudhaantje op een paar meter van de groep door de takken

van een naaldboom bewoog, dook een interessant groepje kleine vogeltjes op op het pad voor ons; barmsijzen! Daarna begon het speculeren. De meeste waren duidelijk bruin-geel gekleurd en zouden dus wel kleine barmsijzen zijn. Er zat echter ook minimaal één aanzienlijk lichter exemplaar tussen. De foto's maakten duidelijk: grote barmsijzen. Voor velen was dit de eerste maal dat ze deze vogels zagen; een prachtige waarneming!

Opnieuw klonk het geluid van een grote lijster. Ook deze keer bleef het bij de zang, maar ja, horen = scoren. Over scoren gesproken: op datzelfde moment hoorde de hele groep een geluid dat in de verte deed denken aan een torenvalk. Marlies wist echter direct wat het was: een kleine bonte specht! De vogel (formaat mus) liet zich enige tijd goed horen en vloog vervolgens over ons heen. Toch wel de moeite waard om wat extra tijd in te stoppen. Een paar honderd meter verderop ontdekte Anke de specht duidelijk zichtbaar in een boom. Ook dit was een waarneming waarop we niet durfden hopen.

Een blik op waarneming.nl maakte duidelijk dat de taigaklapenster was opgedoken; niet op zijn 'vaste' plek, maar een stuk noordelijker. Na kort overleg werd besloten toch nog een poging te wagen. Het was weliswaar nog wel een eindje wandelen, maar het bleef een buitenkansje! Op zo'n moment is het toch altijd spannend. Voor hetzelfde geld is de vogel weer verdwenen als we op de locatie aankomen. Niets was echter minder waar: al snel zagen we de klapekster in zijn karakteristieke pose boven in een kleine boom zitten. Helaas zat hij wel op enige afstand. Tsjja, was het nu de homeyeri of niet? De witte vlek op de vleugel leek inderdaad wat groter dan bij de 'gewone' maar het witte voorhoofd was echt niet te zien. Dat mocht de pret niet drukken en iedereen maakte zich voldaan op voor de wandeling terug naar de auto's. Toen we voor de laatste keer over het gebied uitkeken, viel een lijsterachtige vogel in een van de struiken op. Toepasselijk genoeg was de laatste vogel van de excursie een grote lijster. Alle doelsoorten waren binnen.

Erik Fleur (verslag en foto van de slobbeenden)

Mutaties ledenadministratie KNNV

Nieuwe leden:

dhr. D. Batenburg
dhr. H.J.P. de Boer
dhr. J.A. Boon
mevr. A. Boon - de Graaf
dhr. M. Brattinga
mevr. J.R.M. Buijsen
mevr. C.E. Janssen

mevr. C.P.L.M. van de Meerakker
dhr. A.A. Molendijk
dhr. P. Mulder
dhr. J.H. Reijngoud
dhr. R.T.A. Schouten
dhr. A.J. Valk
dhr. A.G. van de Wetering

Uitschrijvingen:

dhr. S.J. van der Raad
mevr. T. Wit
dhr. R.M. Wouters.
en dhr. G.F.P. Zuyderhoudt
Overleden:
dhr. P. Rieff
mevr. C.E.M. Vlasveld

IVN, Instituut voor natuureducatie & duurzaamheid, is een vereniging van vrijwilligers en beroepskrachten die streeft naar meer natuur en een betere kwaliteit van het milieu. Verspreid over Nederland heeft IVN 174 plaatselijke afdelingen. Circa 25.000 leden en donateurs zetten zich actief in voor de natuur en het milieu door middel van allerlei voorlichtende en educatieve activiteiten voor jong en oud, zoals excursies, cursussen, tentoonstellingen en lezingen.

IVN op Internet:
www.ivn.nl/leidsergio
Kopij via e-mail:
hanstermors@xs4all.nl

Mutaties IVN
Adreswijziging of opzegging aan
Astrid Veerman,
T 06-83.38.65.23
ivnleiden@hotmail.com,
IBAN-nr. NL88 TRIO 0197 9101 73.

Vertrouwenscontactpersoon: Sonja Meijer, Tel: 06 37005024, scmeijer@gmail.com

Bestuur en werkgroepen (alfabetisch) met coördinator, IVN-afdeling regio Leiden

Bestuur:
Wietse Roodenburg
(voorzitter)
T 06-86.60.52.25
wietseroodenburg@gmail.com

Ant Brandenburg
(vicevoorz. intern)
T 06-27.85.66.03
ant.ivnleiden@gmail.com

Astrid Veerman
(secretaris)
Tel: 06-83.38.65.23
ivnleiden@hotmail.com

Wim van der Ham
(penningmeester)
T 06-20.02.53.37
penningmeester.ivn.leiden@gmail.com

Herman Breepoel
T 06-57.03.08.30
hermanbreepoel.ivn@gmail.com

Website en ledenadministratie
Ria Fijn van Draat
T 071-52.10.887
ivnleiden.website@hotmail.com

Redactie Bladgroen
Hans ter Mors
T 071-36.17.521
hanstermors@xs4all.nl

Peter van den Berg
T 06-18.21.03.79

Ontdek Natuur met Citizen Science
(IVN, KNNV en Naturalis)
Maddy van Holland
T 071-54.22.282
maddyvanholland@ziggo.nl

Actieve Natuurtochten (WANT)
Sonja Meijer
T 06-37.00.50.24
want.ivnleiden@gmail.com

Agrarisch Natuurbeheer
Johan Kieft
T 071-88.77.694
jjkieft@ziggo.nl

Beleef de Natuur
Dorine Meijer
ivnbeleefdenatuur@gmail.com

Cronesteyn
Sjoerd Luiten
T 06-11.88.89.34
sjoerdluiten@hotmail.com

Duincursusgroep
Wim van der Ham
T 06-20.02.53.37
ivnduin@gmail.com

Excursies op verzoek
Sietske van der Horst
sietskevanderhorst@live.nl

Groene Boekenwinkel
Wendy Opstal en Fanne Sophie Doeven
T 06-83.38.65.23
degroeneboekenwinkel.ivn@outlook.com

Historische Begraafplaats Groenesteeg
Madelène van den Berg
at.groenesteeg@gmail.com

Landgoederen
Romke Viet
T 06-53.75.40.46
romke.viet5@gmail.com

Leiderdorp
Wouter Gerstel
T 071-58.96.392
woutergerstel@gmail.com

Lentevreugd
Jennie van Rhijn
T 06-37.42.08.38
lentevreugd.ivnleiden@gmail.com

Merenwijk
Ant Brandenburg
T 06-27.85.66.03
ivn.merenwijk@gmail.com

Natuur in Dynamiek
Rudi van Venetië
rudi.vanvenetie@gmail.com

Oegstgeest
Huub Hendrix
T 06-51.24.95.09
ivn@mecoegstgeest.nl

Onder water in Leiden
Aaf Verkade
T 06-50.29.85.72
aaf@stadsgrachten.nl

Op je Gezondheid
Bep van Houten
T 071-51.46.869
bepvanhouten@xs4all.nl

PR en Communicatie
Ant Brandenburg
T 06-27.85.66.03
ant.ivnleiden@gmail.com

Strand (ook cursus)
Maya de Veer
T 06-42.81.56.78
ivnstrand@outlook.com

Tuinen Natuurlijk! cursus
Jolanda de Vries
T 06-23.12.93.44
tuinnatuurlijk.ivnleiden@gmail.com

Vogels (ook cursus)
Caroline Grimbergen
ivnvogels@gmail.com

Zomeravondwandelingen Duin
Herman Doornebal
T 0252-37.51.60
h.doornebal@ziggo.nl

Sluitingsdatum Bladgroen 24'3: 1 oktober 2024
Sluitingsdatum Bladgroen 25'1: 24 december 2024
Sluitingsdatum Bladgroen 25'2: 1 mei 2025

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

www.editoo.nl

Indien onbestelbaar:
Burg De Kempenaerstraat 33
2252 VK, Voorschoten

Kijk ook uit naar de volgende Bladgroen

DRUKKER:
Editoo B.V. te Veenendaal

